

శ్రీ సుబ్బారాయశాస్త్రిలవారికిఁ బ్రాథమికశిష్యులును మ
వైయాకరణులును శ్రీ శ్రీ శ్రీ వీతికాపురసంస్థాన విద్వాంసులును న
బ్ర.శ్రీ వేదుల సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారి ప్రోత్సాహవిశేషంబు
దత్తశిష్యులగు బ్ర.శ్రీ వెంపరాల సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు త
విద్యాప్రపితామహులగు శ్రీ సుబ్బారాయశాస్త్రిలుగారి జీవితచరిత్ర
త్తకమగు “రాయణశాస్త్రి యశశ్చంద్రిక” యను నీగ్రంథముఁ
సుమారు 250 పద్యములతో నతిసరసముగా వచించిరి. వారిగుం
భక్తియుఁ గవితయు మాధ్వీకమృద్వీకములవలె సరససంగతినొం
యత్యంతాస్వాదనీయము లగుచున్నవి. వారికవిత ప్రాచీనమహాకవు
కవితాశైలి నణుమాత్రము నతిక్రమింపక చక్కని పోకడలను జూప
చున్నది. అందు సహృదయులకు విచ్చిత్తవిశేషము నొదవించని పద్య
మొక్కటియైనను గానరాదు. వారిభక్తీరసభావన యంతయు వా
పద్యములయందుఁ జొంగి పోరులుచున్నది. గుంభభక్తిప్రదర్శనముఁ
శిష్యసామాన్యమునకు వారు మార్గదర్శకులై ధన్యజీవనులైరి. అ
ప్రశంసనీయమగు నిష్ఠ గ్రంథరాజమును శ్రీవారిపాదపూజోపహా
ముగ సమర్పించి యీ మహోత్సవమునకు వన్నె దెచ్చిన గ్రంథకర్త
మను వారికిఁ ద ప్రోత్సాహ మొసంగిన వారివిద్యాపితామహులగు
శ్రీ వేదుల సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారికిని సమ్రాససంఘపక్షమును
గృతజ్ఞ శాశుర్యకవందనముల నర్పించుచున్నాను.

“ఉత్సవేషు మహోదయః” అనునట్లు సుస్మృతాంధ్రాగ్రం
థములకు ముద్రాపకులును, బ్రకాశకులును, సుప్రసిద్ధదేశసేవాధురం
థులును నగు బ్ర.శ్రీ వావిళ్ల వెంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారు ముద్రణాది
వ్యయభారమునంతయు స్వయముగ నిహించి యీగ్రంథరత్నమును
స్వీయముద్రణాలయమున ముద్రింపించి యీసమ్రాససంఘమున నుత్తమ
సభ్యులై తమ యసాధారణదేశసేవాతత్పరతను విద్యాపితామహులు
జక్కగ వెల్లడించి మానతోషమును ద్విగుణితముగాఁ జేసిరి. వారు
మూడుగా నొసంగిన వాగ్దానమే యీయద్యమమునకు మహా ప్రోత్సా
హము నొసంగి మత్తులను గృతార్థులను గావించినది. మనదేశమున
నెల్లెడల నల్లుకొనిన యజ్ఞానతిమిరమును నిర్మూలించి జ్ఞానభాస్కరు సుద
యింపఁ జేయుటకు గ్రంథప్రకటనరూపమున వారింట నాభిజనముగాఁ

బ్రహ్మరిల్లిన మహాసత్రయాగమున కియ్యది యిష్టికల్పము. శ్రీసుబ్బా
 రాయశాస్త్రిలుగారు నిరంతరశాస్త్రాధ్యాపన తపోబలముచేతను, శ్రీ
 వావిళ్ల వారు నిరంతరగ్రంథ ప్రకటనమహాయాగదీక్షచేతను సీమిద్వ్యా
 ప్రపంచమును సూర్యచంద్రులై ప్రకాశింపజేయుచున్నారనుట సత్యే
 తరము గానెరడు. శ్రీ వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారి సత్కార్యకృతపాతము
 విద్యాభిమానము నితఃపూర్వమే స్తుతిసేయును దాటినవి. చంద్రునకు
 సుధానివేదనమన్నట్లు సీసమ్మానసంఘపక్షమున నాకృతజ్ఞతాపూర్వక
 పంపనములను వారి కర్పించుచు బరాత్పరమిడగు భగవంతుని వారి
 యాశాస్యసంపదను బ్రసాదింప బ్రార్థించుచున్నాను.

రాజమండ్రి.

20-4-1935.

శట్టు,
 వా సా ఆ న్న ప్ప శా స్త్రి,

కార్యవర్తి,

షష్టిపూర్తి సమ్మానసంఘము.

శ్రీగురుభ్యో నమః.

శ్రీరాయఁడుశాస్త్రియశశ్చంద్రిక.

శా. శ్రీవాణీలలితాంబికాపుండ్రు జగచ్ఛ్రీగిరుం డాత్మవి
 ద్యావారాశి త్రిమూర్తియాపుండ్రు మేధాదక్షిణామూర్తి తా
 తానంశాభిక్తానిధి జయవిహర్తృ సుబ్బరాట్ఘ్నాస్త్ర వి
 ద్యావాగీశు గురుప్రసాదజనితభ్యాతి సదా ప్రోమతః. 1

ఉ. భానుఁ డనామయం బోసంగ వారిజసూతీ చిరాయవీయ శ్రీ
 జాని సమస్తవైభవవిశాలు నోనర్ప రసజ్ఞ శారదో
 ద్యానముగాఁగ శిష్యజనతామరత్నము సుబ్బరాయవి
 ద్యానిధి వ్యాకృతశ్రుతపతంజల రంజితుఁడ సప్రత్యుజై. 2

సీ. ఎవ్వనినాభి శ్రుతీందుముఖకేళి
 సాధమానలునకు జన్మగృహమె
 యెవ్వనిపుడునక్ష మిందిరాసుందరి
 తాండవింపెడి సంగమంధనంబొ
 యెవ్వనిశిష్యత్వవృత్తి సాంబీపని
 చిలుతపాపనిక సంజీవనంబొ
 యెవ్వనికరుణ యీశఁజగంబులు
 వర్ధిల్లె నొలుకొన హనజల్లె

తే. అట్టి విజయపురీషరాధ్యాపియైన
 విజయగోపాలమూర్తి యాద్యోగమోన
 మున మహామహోపాధ్యాయభూరిబసుద
 కలితు శ్రీసుబ్బరాట్సుధీతిలకుఁ బ్రోచు. 3

సీ. సురరాజు పాదదాసుఁడుగాఁగ వైకుంఠ
 పురరాజు భక్తి జామరము వీవ

నగరాజు చాపమై నమ్రతఁ గొలువఁ బ
 న్నగరా జఖిలభూషణములు గాఁగ
 గణరాజవత్సార్థకత వహింపఁ బ్రమథ
 గణరాజరాజి కంఠరతఁ బూన

సుక్షరాజు ధ్వజస్త్రయోజనంబున మించ
 యక్షరా జాస్త్రుఁడై యండనుండ
 తే. రాజమాళిత్వ మిటుల సార్థకతఁ జెంద
 విజయనగరిఁ జిరంబుగా వేలసినట్టి
 రామలింగేశ్వరుఁడు సుబ్బరాణ్యనీషి
 రాజమాళి నైశ్వర్యవిభ్రాజిఁ జేయు.

సీ. వద్దాలయాకృతిఁ బరిభవిల్లుచు హరి
 కేదేవి విభుశక్తి నిరవుకొల్పు
 నలవరావశ్యంతు లన మధ్యమావైఖ
 ను లన నేదేవి వాగ్రూప మెవయుఁ
 బరమేశ్వరుని బదప్బంధనానిష్ఠుఁడే
 నేదేవి సహవాస మింత యెడయ
 నఖిలార్థాల్గుఁడధికారయామై
 యేదేవి బ్రహ్మాండకల్ప నేలు

తే. శక్తిశబ్దాభిధేయవిశ్వమున నేక
 రితి నేదేవి కలుగు నాత్రిపుంసుంద
 రిమహాదేవి నమశ్చార్ద్రవృష్టిఁ గాంచు
 సుబ్బరాయసుధీచంద్ర సుగుణసాంద్ర.

చ. గురు లయి తల్లివంశ్రు లయి కోమలౌసంగెడు కల్పకంబులై
 వరగు సుమామహేశ్వలనకున్ ద్వికంబు చాలమిక్
 గరము మంఖంబునన్ మఱియొకండు ధరించి భజించుచేచరన్
 గురుచరణార్హణోత్సుగునకున్ నను బోధింక మ్రొక్కజెల్లదే.

ఉ. అమృరౌ మత్కృశీంక్ర సనాంచలసీమ వసించి సర్వశా
 స్త్రమ్ము లుపన్యసింపెజివితక్షణం జేసినచుట్టమాటఁ జి
 త్తమ్మున నిన్ను నెఱుంగు వితాఢణితిన్ ననవద్వచోసుగుం
 ఘమ్ముల నిచ్చి దేశికుల మన్ననఁ గాంచగఁ జేయు భారతీ.

మ. సారిడిక్ మొక్కెద మర్త్యలోకవతితీర్థవ్యాకృతిస్వర్ణదీ
 యరముం బూన శివోత్తమాంగమయి తోషారాచలంబై ఘణా
 ధరలోకంబయి తేజరిల్లి న మునీంద్రశ్రేష్ఠుల బాణిని
 సరసచావ్యావ్యాయుని బతంజలి నచోనై పుణ్యపుణ్యాభిలై. 8

మ. కలమున్ జేతను బూని పద్యమని యేకాసంతయున్ వ్రాయఁగాఁ
 దలపుంజెందిన ముందుమ్రొక్కవలె గాదా సంస్కృతాంధ్రమ్ములన్
 గలమర్తంబుల సోకుఁ జెప్పి కవితానై పుణ్యమున్ గూర్చు చా
 నలి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి గురుదేవస్వామికిఁ భక్తితో. 9

శా. తర్కవ్యాకృతిపారదృశ్య నిఖలాంధ్రజ్యోతిషాంగ్లోక్తీసు
 పక్కున్ సూర్యబుధేంద్రశిష్యమణి దర్భావంశ్య సర్వేశవి
 ద్యార్కున్ వ్యాకరణోపదేశకు ద్వితీయానంతు నెంతున్ శుభో
 దర్కత్వంబుఁ గృతజ్ఞతకబడసి మత్కావ్యంబు శంజిల్లంగన్. 10

శా. సుమనోగుంధితసూత్రమున్ బరిమళించుఁగాదె యంచున్ ననున్
 సుమనశ్శేఖర సుబ్బరాఢ్యధయశశ్శీభిప్రబంధప్రణే
 త్రమహాస్థాన మొసంగి ధన్యుని నొనర్చెన్ జేమ నేదేశణో
 త్తముఁ డాసూర్యబుధేంద్రసానములఁ జిత్తంబందుహత్తిం చెదన్. 11

క. ప్రాచీనార్వాచీన సమీచీనకవీనమణిసమితి నుతిగతి స
 ధ్రీచీనతఁ గొల్పెదఁ ద, ద్వాచాగోచర కవిత్యవైభవమొందన్. 12

సీ. విజయరామావనీవిభునిండుకొల్లున

సుకవిత లాడించుసూత్రధారి

గంటమంటక యొక్కగడకు నూలులువద్య

ములు నెప్పెవనటన్న పోటుబంటు

కడఁగి తిట్టినతిట్టు కమసాలినుత్తిసి

ట్టనఁ జేరుమోసిన యట్టితిట్టి

యతిఁగూర్చుకై పె కవితనేర్పఁచెలుపును

చును జాటి కూర్చి చూపింతుమందు

తే. నయినసూరస బెడిదంపుటడిదమునకు

ముందుగ సలామునేయక పోలునొక్కొ

కవిగ్రౌవవాని కెటనైనఁ గాని యనిన

నేటి నామాట చెప్పుఁగా నేటి కింక.

క. ఈరితిగ సుకవిజనా, చారమున మదిష్టదై వసమితిఁ గొలిచి నేఁ
డీచనకుఁ గడఁగిన యా, కారణ మెఱిఁగింతు సుంత గర్వం బెసఁగ
నీ. శ్రీపీఠికానగరిమహారాజేంద్రు

నాస్థానవిద్వాంసుఁడై రహించి
యల్ల మహామహాపాథ్యాయ సుబ్బరా
టన్న ణికాదిశిష్యత వహించి
పాతంజలాంతమా పాణినీయమున శి
ష్యశ్రేణి దిగ్దంతు లనఁగ దిద్ది
సూర్యనారాయణసూరినామమున వే
దులనంశమునకు దీపులు ఘటించి

తే. యలకు దేశికదేశికుం డగుమహాత్ముఁ
డాత్మశిష్యుండు నన్నదధ్యాపకుండు
నైన సర్వేశబుధు ననయంగనచ్చి
కొముదిని బూర్తిసేయు నన్ గొంచి యనియె.

చ. గురుజనపాదపూజ నొనగూర్చు దగున్ గద ! మాకు మీకును
గురుపద్మం. రాయబుధసంజఘవ్యయశఃప్రబంధమున్
విచననేసి తచ్చాణసీజముల్ గయిసేయ మాకు నం
నఱుక సువర్ణపూజన మొనర్చినరీతి ముదంబు గూర్చెడిన్.

శా. సీవాచారలినాసంహబుధునిన్ సేవించి భాషాద్యయీ
ప్రావీణ్యము గడించి కార్యరచనాభ్యాసంబుఁ గావించుటల్
మావంకన్ బఠియించు వ్యాకృతియు సమ్మాన్యత్వముం జెంద న
న్నా విన్నాణమునన్ రచింపుము కృతిన్ శక్తిన్ బరీక్షించెదన్

ఉ. కావున సుబ్బరాయబుధగంధగజేంద్రజనుగివత్తత
తావననంశవృత్తము నుపక్రమమంచు ఘటించి తత్సుధీ
భావమహత్వతత్త్వపరిపాటియుఁ దద్గురుపట్కంకిర్తిరా
జీవవికాసమెల్ల విలసిల్ల రచింపుము తత్ప్రబంధమున్.

క. అని ననుఁ గృతార్థుఁ జేయఁగ
మును గురువుల గురుండు సూర్యబుధుఁ డనువచనం
బున కనువుగఁ దద్గురుపూ
జనమహితోత్సవము గూడఁ జక్కగఁ గూడెన్.

స. తరుణము దేశికేంద్రపదతామరసార్వణశోభితంబు సా
దరముగ నానవెట్టిన యతండు గురుప్రవరుండు తత్కృతీ
శ్వరుండు సమస్తశాస్త్రమణిసాగరుండౌ జగదేశకంఠితుం
డరయఁగ నింతకంటె గలదా మఱిభాగ్య మటంచుఁ బూనితిన్. 20

—●— వంశావతరణము. —●—

మ. అల లోకేశ ముకుంద శంకరు లవత్యంబై నిజోత్సంగముం
దలరక సాధ్వలకాద్యయైన యససూయాదేవి దేవేరియై
వెలయక నేత్రమునుండి పుత్రుని గళావిభ్రాజఁ గన్నట్టి య
త్యలఘుం డత్రిమహర్షి తేజరిలు సక్తర్షింద్రముఖ్యస్థితిన్. 21

తే. బ్రహ్మవంశోద్భవుండయ్యుఁ బరమసాధ్వీ
యైన యిల్లాలికతమున నవ్వీధాతఁ
బుత్రునిగ నేలికొనిన యయ్యత్రిమహిమఁ
బొగడఁ దరమానె సాహస్రముఖున కైన. 22

శా. పూతంబైన తదీయగోత్రమున సుభూతంబులై బ్రాహ్మణ
ప్రాతంబుల్ విలసిల్ల నందుఁ బొడమెక బ్రహ్మణ్యుఁ డొక్కండీక
తాతా యీతండు వేదవిద్య నని యత్యాశ్చర్యచర్యక జన
ప్రాతం బాడుకొనక దదంకమునఁ దద్వంశంబుఖ్యాతిక గనెన్. 23

క. ధాత లఖలవేదములకుఁ, ద్రాక్షలు దీనులకు నివ్యతతులకు విద్య
దాతలుశుభసంధాతలు, తాతాపూతాస్వయులు శతకృతుగాతల్. 24

ఉ. ద్రావిడదేశమందుఁ దోలుతక జనియించినవాని తొట నాం
ధ్రావనివాసులయ్యు వ్యవహారము ద్విము నాంధ్రమయ్యుఁ ది
ద్ద్రావిడసంజ్ఞతో ద్విజవితాన మొకం డిరవొందు నందుఁ దా
తా విమలాస్వయుల్ శ్రుతివితాననిదానని మించి రెల్లరన్. 25

శా. ఆనంశంబటు లాంధ్రదేశమున నాచూచొట్టి వ్యాపించుచో
నావాసంబుగ నిల్చె శాఖ యొకఁ డం ద్విశ్రాంతివిశ్రాణన
శ్రీవిభ్రాజతపూసపాటికులధాత్రీభృన్వణీపాలితం
బై వాణీస్థిరవాసమా విజయపుర్యాసన్న భూమండలిన్. 26

క. ఆవిజయనగరమండల, భూవనితకు సగ్రహారములు హారములై
వేవేలువెలుగఁదరళం, బై విలసిలు'నొంటితాడి'యనునొకఁడందున్. 27

క. అయ్యగ్రహరవనమం, దయ్యవనీదేవవంశ మధివనియింపన్

ద్రయ్యధ్యయన్తాథాప ల, జయ్యులుపుట్టిరి యశోవిశాలురనేకుల్. 2

తే. వేదమూర్తుల కుదయాద్రివీధియైన

విమలతాతాస్వయం బభివృద్ధినొంద

నందుఁ గామేశ్వరాభిఖ్యుఁ డలఘుతరత

వగిక్రయూచణుఁ డంత నుత్పన్నుఁ డయ్యె.

2

మ. వటుధర్మంబున వేదసంగ్రహణమున్ బాటించి గార్వాస్థ్యులం

పటుఁడై దుష్టుమౌ పితృణామును దీర్చన్ సంతతిన్ గాంచి పై

నటవీవాసమునన్ ప్రతస్తుఁడయి బ్రహ్మజ్ఞానమార్జించి యం

తటఁ గామేశ్వరశర్మ కైకొనియె సన్యాసంబు ధన్యాత్ముఁ డై.

3

శా. ఆబాల్యంబున కృత్రిమోక్తివతనాభ్యాసంబు కల్పిన్ మతి

ప్రాబల్యంబున మించుటన్ సతతవై రాగ్యాత్ముఁ డై మోక్షుల

క్షీబాంధవ్యము గాంచి శిష్యతతిఁ గూర్చిన్ జ్ఞానులం జేసి యా

శాబాహ్యుం డగునాదుధున్ దలఁచ నజ్ఞానక్షయం బెరికిన్.

3

చ. అతనికిఁ బుత్రుల యుదయమందిన లక్ష్మణవేదవేత్తయున్

వితతయశుం పాపనయుఁ బెరనయున్ నిగమావనంబు, ను

స్థితయు పాపవిధూతియు నుదీర్ణుఁడైగాంచి త్రిమూర్తులొ యనన్

క్షుతినె ప్రసిద్ధికెక్కిరి యశోవజనస్తననీయశక్తు వై.

3

శా. ఆకామేశసుతుండు లక్ష్మణసుమేధోఽగ్రేసరుం డర్భకుం

డౌకాలంబుననే సలక్షణజటాభ్యుచిత్రయీపేత్త యై

లోకాలొకవృతావనితలము నాలొడించె నామ్నాయవి

ద్యాకేళీప్రతిమల్లుఁ డున్నె యెట నే నంచున్ జగిహాధృతిన్.

3

సీ. వదము సెప్పును జయోన్మదముగాఁ గొమ్ములు

తరిగిన బుధులతో నుండు గొనక

క్రమము పప్పు యురీక్రమము దోచ జతురాసుర

డైన దో జెప్పలే కాఁగిపోన

ధ్వజము సెప్పుచు జయధ్వజమెత్తి యల భర

ద్వాజితోనైన వివాదకేళి

జట సెప్పు నటరాజజటలఁ బొంగి కలంగు

గంగాతరంగసంఘంబులేవ

తే. సాంగఁముగ నిట్లు వేద మష్టావధాన
రీతి నార్జించి రిపుల నిర్జించి మించి
యరిది యైనజటావల్లభాంకనంబు
లక్ష్మణవధాని గొనియె బాల్యంబునంద.

34

శా.పాలన్ దేనెల ఖండశర్కర దధిన్ స్వచ్ఛాంబులన్ బూన్చి యెం
దేలోటాందని రుద్రమంత్రములచే నేకాదశావృత్తిగాఁ
గాలగ్రీవున కన్యేహంబు నభిషేకం బాచరించున్ దప
శీలశ్రీలుఁడు లక్ష్మణాఖ్యుఁడు జగజ్జేగీయమానాఖ్యుఁడై.

35

తే. ఎట్టి యొడ్డోటకము ఘటియిల్లుఁగాక
యభవునారాధనమున నావంతలోప
మలమకుండ నొనర్పకే “యమృతమ” స్త
నండు లక్ష్మణ బుధుఁ డొక్కనాటనేని.

36

చ. సదమలశీలీ లక్ష్మణవిచక్షణమాళితపోబలంబె యిం
తదనుక నన్వయంబు వితలంబయి విద్యల సుత్రోత్తరా
భ్యుదయవరంవరలీ దొరయ మూలమటంచుఁ దదన్వయుల సదా
మది జపియింతు రాబుధుసమాఖ్యను దారకమంత్రపై ఖరిన్.

37

క. ఆలక్ష్మణనిగమఖినికి, నా లగ్యును సాధ్యి కామమాంబికి హరిక్
శ్రీలలనయటులశివునకు, శై జయటుమఘపునకునుశచియటువలెనీ. 38
క. ఆదంపతులకుఁ బుట్టి రుమానయితుకృపాకటాక్షమహిమఁ గుమార
క్షీదక్షమవిక్రముఁడా, శాదయితులనోర్వజాలుశంకరుఁడంతనె. 39

చ. శ్రుతివత నాతిథేయవిధిశోభితుఁ డయ్య గృహస్థధర్మమూ
ర్జితగతిఁ బాలనంబు నొనరింపఁగ లోకకవ్య త్తియై మహా
మతియగు శంకరుం డనుపమానహంక్రమమూని యున్నతుల
నతులయి కొల్వ నానతు లనంతమహోన్నతి మించ వర్తిలున్.

40

క. శంకరునర్థాంగి యగుచుఁ
బంకజదళనేత్ర యొప్పె బాన్వతి యవాహా!
శంకరునర్థాంగి యగుట
బంకజముఖి పార్వతికి దవగిఫలము గదా.

41

తే. ఆనతిపతులకుఁ బుట్టి రసఘమతులు
నభవభక్తులు సూర్యనారాయణుండు

పాపనయుఁ బేరిశాస్త్రినాఁ బ్రథితనామ
ములను సుతులఁత్రయ్యభర్తములకు నెనఁగ.

తే. వేదసంఘాతమాణిక్యపేటి యనఁగ
నెల్లగకు మిత్తుఁ డనఁ దమంబెల్ల నడచు
లోకబాంధవుఁ డనఁగ నలోకమహిమ
నాద్యుఁ డగుసూర్యనారాయణాఖ్యుఁ డలను.

శా. శ్రౌతస్తార్తపురస్సరంబుగ యజుస్సామంబులక బాల్యమం
దాతం డధ్యయనంబు నేసి బహుయాగార్త్యజ్యములఁ పూని
ఖ్యాతిక గాంచి సదా సదాశివనమస్యాసౌమనస్యాష్టి స
ద్వ్యాతాభిష్టుతీపాత్రమై తనరె నేతన్మాత్రుడే యారయన్.

చ. అమృతమయూఖశేఖరు నహర్దివ మాతఁడు పోడశోపచా
రముల భజించుఁ జిత్తము హరప్రసాదం బొనరించి కూర్పు, స
ర్వము దలఁచుకొని 'శివాత్పరతరం నహి' యంచును, దాను మర్త
స్త్వము గను టంబికావతి నమస్యకె యంచుఁ నలంచు నెప్పుడున్

సీ. ప్రత్యూషహవనయందె పరిసరప్రసరత్త
రంగిణీ వారిపూరమునఁ గ్రుంకి
యర్కు బేజించి గాయత్రి నుపాసించి
బ్రహ్మయజ్ఞాదిక క్రియము నడపి
యచ్చిద్రితములు నవ్యములైన విత్వీధ
శములును విరియుసూనములు దెచ్చి

పంచామృతములు సుపాదించి కర్పూర
చందనాదికవస్తుసమితిఁ గూర్చి

తే. మడుగుల ధరించి ట్రాద్రాక్షమాల లటుత
నమరించి విభూతి నలఁది కృష్ణాజినమున
నుండి హరుభక్తిఁ బూజించుచున్న వేళ
నరయవలె సూర్యనారాయణావధాని.

తే. సూర్యనారాయణావధాని సుకృతగరిమ
వలన విజ్ఞానవతి శీలవతి పతిప్ర
తాశిరోరత్నమగు సోమిదమ్మ యనెడు
తన్ని యిల్లాలుఁగొమ్మయై తనరె నపుడు.

క. వదమ్మ సాటివైదలి

సోదమ్మకు? శాంతిదాంతి సుచరిత సతతా

మోద వ్దుమరఁ బలికి నా

మోదమ్మటు గూర్చుసాధ్వి పొడమునె జగతిన్?

48

చ. చదువనిదైనఁగాని సహజంబగుజ్ఞానముకల్పి యుబిక్తా

పదములు నాత్మనాథుపదపద్మములన్ భజించుచున్ శుభా

స్పదముయి సోమీదమ్మ యనిశంబు తపం బొనరించు “బుత్తులం,

చుదితులై యైన మించవలె నుత్తములై సములందు”నంచు లొన్. 49

చ. పతి యొనరించు శంకరసవర్యకుఁ దోడయి పత్తపుష్పసూ

తతి సమకూర్చి భాజనవితానము తల్కులు గ్రవ్వఁదోమి యి

చ్చి తెలివి భక్తియున్ బెరుంగఁ జెంత వసించి హృత్ భజించు త

త్పతి కనుబొమ్మసన్నకటు వంకన యాయమ నిల్పుఁ జూమ్మలన్. 50

క. ఆయుత్తమదంతులకు, నాయెడ జనియించి రప్పనాహ్వయసుబ్బ

రాయాఖ్యపుత్రు, లిరువు ర, మేయప్రతభాజితానిమిషధనచివుల్. 51

చ. గురుఁడె గురుండుగా విబుధకుంజరఁ డప్పువధాని శైశవం

బరుగకియే యజుర్నిగమమంతయు నేరిచి పూసపాటి భూ

వరచరుఁ గాంచుకోర్కె యొదఁగ విజయాఖ్యపురంబు నేరి దు

ష్కరనిగమావధానమతి చాతురిఁ గాంచెను దన్న ప్రాచ్యలన్. 52

తే. అత్త పేరింటిదై తదీయోత్తమోత్త

మాసుభావము లాదర్శ మటు గ్రహించి

యలరు సోదెమ్మ యనుసాధ్వి యాలుగా గృ

హస్థమణి యయ్యె నయ్యప్పనాథాని.

53

తే. తత యశుం డప్పువధాని సుతులఁ గనియె

పేంకటనృసింహనామాంక వేదవీర్తి

రామమూర్త్యవతారమా రామమూర్తి

వంగసము వన్నె కెక్కి చెలంగునట్లు.

54

క. వేదపుసుషుం డన భువి ను, త్పాదిలు పేంకటనృసింహభవ్రుండు యజు

ర్వేదనిధియై విజయపుర, వేదకళాశాలనేడు వెలయునుగురువై. 55

చ. అతనికి లక్ష్మీవోలు తనయామణి యొక్కత గల్గి దానిఁ ద

త్పతిఁ దనయింటఁ బెట్టుకొని తత్సుతులన్ సుతినిర్విశేష.

ధృతి గనుగొంచుభార్యయును దాసుముదంబుననుండు రెంతయుక
సతము మెలంగుఁగాత గుణసాగరుఁ డాతఁ డితోభివృద్ధిగన్. 5
ఉ. వేంకటనారసింహునవేత్తకుఁ దమ్ముఁడు రామమూర్తియే
ణాంకమనోజ్ఞరూపమగు నాత్మభవత్రితయంబుగాంచి వం
శాంకుసాంద్రుడై దినదినాభ్యుదయంబున వాసికమ్ము; న
పుంకజగర్భునాయువోదనక విలసిల్లుత మాతఁ డెఱ్ఱుడున్. 6

తే. అప్పునవధానిమణివంశ మిప్పగిదిని

గండవెరడట్టు లభివృద్ధి నొందుచున్న

దింక శ్రీసుబ్బరాయబుధేంద్రచరితఁ

దెలుపుదు యథామతిని సత్యవిలిసితముగ. 5

క. ఆయన్నదమ్మలందు ద్విగతీయుఁడు బుధసఫల నద్వితీయుఁడు సుబా
రాయసుధీంద్రుఁడు విలసిలు, నైయాకరణోఘసార్వభౌమఖ్యాతీన్. 5

చ. అమలినసంస్థితీ గ్రహములన్నియు సత్ఫల మిచ్చురీతిగా

నమరంగ సుబ్బరాయబుధుఁ డక్షయనత్రరపుష్యకృష్ణ

క్షమునఁ జతఁ బుట్టెనట కాంచంగవచ్చిన కాంత“జాన! రా

జ్యమునకు రాపుట్టెనె” యటంచును హస్తచిహ్నబాడంగన్. 6

క. ఆయమ్మబుధులకును, నాయుబుసే యర్థవంతమయ్యె సకలవి
ద్యాయత రాజ్యముననురా, జైయలగుటదై నమట్టులనిపించెనాకో. 6

క. జనకులు సుబ్రహ్మణ్యుఁడని గురువులు సుబ్బరాయఁడనియునులోక
బునవారేక గ్రీవంబునరాయఁడుశాస్త్రియనంగబొలుచుకాఖ్యాతీన్. 6

శా. భాష్యంబుల్ విషయుక్తహస్తములుండై భాషింప వీతాసులై

శిష్యుల్ గూల వెతక బతంజలి ఫణశ్రీఁ బాసి మర్యాస్యఁడై

భాష్యార్థం బమృతోక్తులక గఱు సుబ్రహ్మణ్యఁడై పుట్టి తా

శిష్యశ్రేణులఁ బ్రోచు నేడనగ మింపక నామ మన్నర్థమై. 6

ఉ. రాయఁడఁడు కన్నడము రాజని దానికే నన్య మీబుధా

గ్రీయుఁడు శాస్త్రిరాజయి చరించుటఁ బూర్వనిపాతరూపమా

రాయఁడుశాస్త్రియే మధురంబయి యగ్గము నింపు గాన నే

నీయెడ నాసమాఖ్యనచియించుచుండుడు నచ్చటచ్చటన్. 6

తే. సోమదేవీసతిగర్భకుక్షిమాక్షీ

కంబా శ్రీసుబ్బరాడ్వీచక్షుఁడు తొలుత

శైశవమునంద జనకునాచార్యకమునఁ
గఱచె స్వార్థము పోడశకర్తయుతము.

65

క. స్మృతిమూలము స్వార్థం బొ

స్మృతి సంస్కృత మెఱుంగ కన్వయింప దనుచు సం
స్కృతముఁ జదువ విజయపురికి
నతికుతుకత నేగి వచ్చు నంబానుమతిన్.

66

తే. తల్లిప్రోత్సాహమున సంస్కృతంబు నేర్వ
నెనిమిదేండ్లప్పు డనుదినంబును శ్రమంబు
నెంచ కవ్వజయనగరి కేగి వచ్చు
సుబ్బరాయండు చూపలు చోద్యమొంద.

67

మ. జననం బాదిగ నుగ్గుపాలఁ గలయన్ శౌర్యంబె క్రొలించి పెం
చి నిజాపత్యము శూరుఁడేసిన శివాజితల్లియే తల్లి కం
టనునత్తిఁ ధరియించి పుత్తు నసమానంబౌ సుధీర్ఘంబునన్
మనఁగాఁ జేసిన సుబ్బరాయజననీమ తల్లియే తల్లి నాన్.

68

సీ. అరుణోదయం బప్పు డాత్మజు మేల్కొల్పి

కాల్యవిధుల్ తీర్పుగా నొనర్చి

నులివేడినీట నొడలు గడ్డి చలిదిబు

వ్వము తృప్తిగా బుజ్జనమునఁ బెట్టి

యల కేగుమటంచు బొలిమేర దాఁకి వె

న్నంటి సుద్దులు నెప్పి యంపి మరల

మాపట గ్రామసీమను గాచికొనియుండి

నచ్చినంతన యెదు ర్వచ్చి ప్రేమ

తే. గురియ నక్కునఁ గూర్చి మందిరము నేర్చి

కమ్మ నగునోగిరము వెట్టి కన్ను వెట్టి

పాత మెల్లను జదివించు పనియ నెప్పు

కృత్యమగు సుబ్బరాష్ట్రనయిత్రి కౌర.

69

సీ. వల్లంపఁ జేయు నీపాతమాపాతమం

చనక మున్ జదివినయట్టివెల్లఁ

గడుపారఁ బెట్టు భక్త్యము “లొంటిగాఁ బోవఁ

జాలనే” యన బతిమాలుకొనుచు

నంపించు శీతవాతాతప మెచ్చునాఁ

డైన ఛత్రోపాసహమైసుగి

తన ప్రక్కలోఁ బండికొనఁ బెట్టుకొని చెప్పుఁ

బూర్వపండితుల యద్భుతపుంగళలు

తే. విజయపురి కన్యహంబును వెడలి బులుసు

సుబ్బయసుధీంద్రగురునిశుక్రాప సుస్మృ

తంబు నేరిచి వచ్చుపుత్రకుని నిట్టు

లోము శ్రద్ధ మదింగ్రమ్మ సోమిదమ్మ.

తే. బులుసు సుబ్బయ్యశాస్త్రిని దలఁచి విజయ

నగరమును సుస్మృతాధ్యాపనప్రసూజ

కుండు విజయరామభూనాయకుండును స్మృతికిఁ

దవుల కుంబిరె యెట్టి కదవ్యులకును.

తే. అన్నవత్తంబు లిచ్చి విద్యాప్రదాన

మాంధ్రదేశమునకుఁ జేసినట్టి విజయ

రామనృపు లియింక నప్రస్తుతమన

సానె యే యధునకు నెన్నఁ డైనఁగాని.

ఉ. మిత్రమిత్రస్థితి కలిమిన్ నుతమకా తమపూసపాటి ను

త్తత్రియవంశమున్ భరతఖండము నాత్మయశస్సితాంబురు

ట్పుత్రవిలగ్నగుంజదళభాగ్యము నొందఁ జరించు దివ్యచా

రిత్రులు పుట్టి పుట్టెము లరించము తొదటొ రాజశేఖరుల్.

తే. వారిలో నాత్మనాహంకమై పోంచు

విజయనగరంబు సామ్రాజ్యవిభవమునకు

స్వభుజదండమే వజ్రకవచముగాఁగఁ

తేజరిల్లు విజయరామరాజమాళి.

శా. ఆధీపత్యము నాప్రతాపమును నాయాదార్య మాపాలనా

సాధీయస్త్యముఁ బ్రాక్తనాద్యతనరాజస్యప్రజంబందు నే

మేధాశాలికిఁ గల్గెఁబో; వఖిల భూమినాథ మూర్ధన్యచ

ర్యాధుర్యుం డగురామరాజుణిశే సాధ్యం బయ్యెఁ గానీ ధరన్.

చ. వడిగల తేజనెక్కి యసివాలుగ నేగుచుఁ ద్రోవక్రేవఁ బా

ల్పైడు పటశాఖశాఖ నిరుచేత గ్రహించి పదద్వయిక్ బడల్

పడఁ దురగంబునెత్తిన యపారబలుం డగురామరాజభూ
పుండు నరమాత్రుడే యనుచు భూజను లిప్పటి కుగ్గడింపరో. 76

క. ఆవిజయరామరాజో, ర్వీపరచూడావతంసువిక్రమ మెన్నం
గా నశమె పులులుపిల్లులు, గ్రావంబులుబంతులయి కరంబులనిముడన్.

సీ. ఈనినపులి నొక్కడే పొదలోఁ దూటి [77

చెవిఁ బట్టి యీడ్చి తెచ్చినమగండు

కల్లెంబుఁ బల్లంబు గట్టకే తూకలాఁ

శ్వముల నేనియు నెక్కఁ జాలురౌతు

రెడ్డి సన్యాసియన్ దొడ్డమల్లుని లెక్క

గొనక బంటుగ నేలికొనిన బలియుఁ

చెలమి రూపాయి నంగుళులమైనంబుగా

నదిమి ముద్దగఁజేయునట్టి దిట్ట

తే. మూర్త మగుతూత్రమనఁ దోచి భువిని నెదో

నెదోగు లేక చరించిన యిద్దచరితుఁ

డతఁడు శ్రీరామలీలామహాప్రణేత

విజయరామమహారాజ విభుండు వెలయు.

78

సీ. తేయించె శిష్టులచేఁ బెక్కుజన్మముల్

దేవతలకుఁ బులిత్రేన్పులొనిన

వేయించె ధనములు వేవేలొసంగి నే

పురు విప్రవటులగు మూఁడిముల్లు

వ్రాయించె నగ్రహారాయణంబులు నిల్చి

శాశ్వతంబుగ శిలాశాసనములు

వ్రేయించె బలుమటు విజయశిండిమములు

వై రిశుద్ధాంతగర్భములు జాఱ

తే. “కే, సి, య, పుయి” బిరుదాఘోషుడు సంత

రాను రఘురామ బలరామ భీమరామ

విజయసారై కరూపభావితసమూఖ్యుఁ

డౌ విజయరామ గజపతిత్వవిభుండు.

79

క. రాజ్యమ్ముద్విగుణమయ్యెను

బ్రాజ్యవృద్ధాదాయమయ్యెను బండితులకు సా

మ్రాజ్యమహాసుఖమబ్బెను
బూజ్యుండగు రామరాజపుంగవుమహిమన్.

ఉ. వేలును లక్షలిచ్చి నిలిపెన్ గరుణోదధి యైనరామభూ
పాలుఁడు వ్యాధితాబలలపాలినుధారసంధువైన వై
ద్యాలయ మొండు పట్టపదమందెడువారలఁ దన్న హఱాణవి
ద్యాలయ మొండు డాక్టరుల నద్భుతరీతిగఁ బూన్చి రెంటునున్.

సీ. తనపీఠరోరుదోర్దండశుండావ్యాప్తి
విమతభూపాబ్జపండములఁ ద్రెంచుఁ
దన వినిర్మలయశోదంతఘాతముల ది
క్తలుల వప్తక్రీడఁ దవిలి నేయుఁ
దనగండభాగమండనకాకముదా

నాంబుధారల శ్రమరాళ మనుచుఁ
దనయగ్రహారసంస్థాపనగతుల గం
భీరభావంబు నేపారఁ జూపుఁ

తే. గలయ సామంతరాడ్గజఘటలు గొలువ
మునుఁగుఁ టిసరసుల ఘనసీతాశ్ర
ఘాతంబు శాంతమందలందుకొను విజయ
రామనఁ పాలగజశతిరాజ మూర్త!

సీ. కాశిలో బుధుఁ డొక్క కాశినాథుఁడె యన్ స్తు
తింగన్న గురుఁడు దిద్దినమనీషి
శ్రీకరిభామేందుశేఖరుబువకు పా

క్యాప్తచంద్రికఁ గూర్చినట్టిసః
శబ్దరత్నమునకు సానవెట్టి తదీయ
చిత్రప్రభలు బయల్ నేయుకెల్పి
శబ్దేందుశేఖరాశయము రత్నావణ
మునయందు సప్తజూపిన సెహరి

తే. యయిన హరిశాస్త్రి భాగవతాన్వవాయుఁ
దెచ్చి యాస్థానబుధుఁజేసి మెచ్చువాఁక
నిద్ర గనఁడు విజయరామనృపతి యనఁ ద
దీయవిద్యావ్యసనమెంతో తెలుసఁ దరమె.

శా. తమ రాజ్యాంశము కాశీమండలమునకు, ని

త్యము నవ్వీటిబుధుల్ వచించుకొను శాస్త్రార్థము లాలించుట

మమతా దాదృశభాగ్యమాంద్రమహిక్ సుధింప విచ్చేసి యు

త్తమమాసంస్కృతపాఠశాలస్వపురక స్థాపించె నానాఁడె తానె. 84

క. అలబులును సుబ్బయసుధీ, తలకం బావిజయనగరదేవేంద్రకృప

వలసిన గీర్వాణకళా, నిలయోపాధ్యాయకదవిని గొనెబ్రతభవనం

ఉ. మానినమ ప్రభావుడు సమగ్రసువర్వసరస్వతీనున

స్తేనుడు నై నసుబ్బయసుధీమణి సంతతబాధదీక్ష వె

న్నానినచోట గుంటవడినట్టి కళ నిలయాశ్చభాత్తికా

స్థానమె యొజ్జబంతియయి చాటదె నేటికె బ్రజ్జకోటికన్. 86

క. శ్రీవిద్యాఖనిసుబ్బయ, కోవిదుఁ డనువత్సరం బకుంతితిక్షణ

దేవీ నవరాత్రవ్రత, మావంత కొఱంత పొడమ నటునెఱవేచ్చున్. 87

చ. ప్రతీశరదంబునట్ల నవరాత్రమహావ్రత మొక్కయపు న

న్నుతమతీ సుబ్బయ్యాఖ్యవిబుధుం డనరించుచు నుండఁగాఁ దన

ద్భుతమహిమంబుగాంచి జనముల్ వెఱగొందుచు భక్త దత్పదా

నతులయి రంట తెల్పెదను నమ్ముడు నమృకపొందు తత్కథన్. 88

మ. నవరాత్రవ్రతపూర్తిసేసి గిరికన్యాస్వాంతపంత్యుక్తి కై

యవనీదేవనహస్రముక బిటచి మృప్తాహామముల్ వెట్టుచో

నివులక గ్రాఁగెడు పాయసంపుఘటి బల్మిక పంచి వైదొగికోం

చనశుండై భువివ్రాలె శిష్యుం డొకఁడు డాపాకగేహంబునన్. 89

ఉ. గొల్లుమనంగ నెల్లరు నకుంతితోఁపొనువతోంబుభ

క్రవ్యస్థితుండు సుబ్బయబుధోత్తముం డారసి మానకుండఁగా

నల్లన విప్రులార తినుఁడా యదె యిచ్చెడు లేచు సత్కృపా

వల్లవితొత్తయంబిక కృపక గురియించు నటంచు వెండియున్. 90

ఉ. అన్నము దిందునే ఊణమునందె లోనియె యథాప్రకారమై

యన్నము పెట్టెడేని గనుఁడా యని యెచ్చెడవాని నంబికా

సన్నిధినుంచి యెట్టు లల శాంభవిఁ గొల్పెనొకాని శిష్యుఁడ

న్నన్న! ఊణమునక దేలివినంది ముదంబుధిదేర్చెఁ జూపఱన్. 91

ఉ. అట్టి మహోష్ణపాయసమునందు మునుంగుటగాని ప్రాణమ

ట్టిటయిపోకగాని గురుండై త్రి యుమాపదపీఠసన్నిధి

- బెట్టుటగాని తత్కరుణవెంపున లేచుటకాని శిష్యుఁడే
యొట్టిడినక సరయెఱుంగఁజ్ఞా క్కటియుక్ స్తుతిగాంచుపిమ్మటన్.
- మ. కరుణాళుండు మహాతపస్వి యగుటకా గాదే యసాధారణా
చరణం బైనతపంబునెని యటు లుష్ణంబైన క్షీరాన్నని
ర్ఘ్విలోఁగూలి విచేతనుం డగునిజచ్చాత్మ భవానీకృపా
ర్థుని నోలార్చి సతేతనుక సలిప విశ్వం బబ్బురంబందఁగన్.
- ఉ. అంతటి యద్భుతావహమహామహిముక గరుణాబ్జవైదుషీ
మంతుని సుబ్బమాఖ్యబుధమండలనాయకుఁ గొల్చి స్తుత్యకా
వ్యాంతమునెల్ల సంస్కృతము నాస్థగ్రహించెను సుబ్బరాయధీ
మంతుఁడు వత్సరత్రయము మాసక నిచ్చలు వచ్చిపోవుచున్.
- మ. పదిరెండేడులయూడునాటి కీటు దివ్యంబైన సాహిత్యసం
పదనాల్పించి యమేయమేధ; బుధసన్తానమ్ములకా గాంచుచు
న్నదశక రాయఁడుశాస్త్రికీర్తిలతయుక బైపైకీ మోసెత్తి స
చ్చదమై కోరకతింబునై పడయు చిక్చుద్రాననాసత్కృతుల్.
- మ. గుణసూక్ష్మము బాలుఁడు స్థిమదులాంఘాంబు శ్రద్ధాళు వ
త్సానుధీశాఁగి పటంచు మెచ్చుకొని చంద్రాభట్టశ్రావణ
క్షణశాస్త్రవ్యయ మాదరించి యతనికా శబ్దగమాధ్యక్షఁగాఁ
బ్రాయస్కూర్తి నొనర్చి రద్దుడని గంపి బంది రెంతేనియున్
- చ. మణులన స్మరిస్తాననుచితులై విలసిల్లురామల
క్షణు లలరామలక్షణులై కాని యొకింతటివారె యారయకా
ఫణిపతిశాస్త్రవాచకణపద్ధతియం దసహాయశూన్యై
తృణమటు శంభునైన గణుతింపక యోర్తరు ధీబలంబునన్.
- సీ. అనుపమానోపాసనానందితశ్రీతి

పురసుందరీకృప వరలుక్రతులు

అప్రతిమాననిత్యాన్న దానమున న

స్థలఁబ్రోచు మూడారతుల్యకృతులు

అసమానపాండితి నంతేవసన్సృజ

తులఁ గృతార్థుఁడేయు నలఘుమతులు

లసమానసకలభోగసమృద్ధి జెన్నారు

నమరావతి పట్టనాధిపతులు

లే. అర్థసంపత్తివిజతాలకాధిపతులు

క్షీతిపతీర్ణపుంభావభావతులు కృతులు

అనుజనస్తుతు లొందు నుదారగతులు

రామలక్ష్మణ పండితుల రాజహితులు.

98

క. ఆసుమనోద్వయి దుర్గోపాసనగావించువేళ పగలును రేయన్

జేసెడు జప మటునేయుట, పానవిప్లవం లట్లు వేయుటకనన్. 99

ఉ. అన్నము వస్త్రమేందఱకు నాదృతం బెట్టిరొ యెంతమందిన్

మన్ననతోడ వ్యాకరణమర్తములన్ విశదీకరించి

యెన్నివివాహముల నడుగు లిన్నిక జేసిరొ యాశఁద్రుండే

నెన్నగలాండె యన్ననిక నేనరమాత్మఁడు తెల్పు నున్నటుల్. 100

ళా. ఆసౌభ్రాత్రము నామహావిభవ మాయన్నప్రదానవ్రతం

బాసౌశీల్యము నాయుమాచరణసేవాసక్తి యావిశ్యలా

ధిసంపన్నత యాప్రబోధ మిల నెడఁ గాంచ నొనే యహః

యాహాద్యుల కబ్బెఁగాక సహజం బై పూర్వపుణ్యంబునన్. 101

మ. ఫణిరాట్చుప్తమునన్ బృహస్పతిని గెల్వన్ గోర్కెచే మోల్లెల

క్షణవిద్వాంసుఁడు వెల్పువీటి కరిగెన్ గాన వయోవృద్ధుడై

మణినా నిన్నటిదాక గామబుధసమాగ్తిఁడ లేనొక్కొ మ

ద్భుతంబుల్ పణితంబుల నిజములొ భావింపుఁడీ సజ్జనుల్. 102

ఉ. ఎన్నఁడో చన్న లక్షణబుధేంద్రనిమాట యటుండ మొన్నదాఁ

క న్ననయాసనంబెనయు కైవడి చుండిన రామశాస్త్రి తా

నిన్నను గన్నుమూసె విధి నిష్కలవృత్తికి లోఁగి, యాతఁడే

యున్నను నేటి యుత్సవమహోన్నతి నందునె ఁట్టఁ బగ్గముల్. 103

ఉ. శ్రీయుతపూసపాటికులశేఖరభూపగజేంద్రమానితుల్

ధీయుతు లాబుధుల్ విజయనీప్తిపహింప సఁజేంద్రశాస్త్రమం

థాయితశేముషీయుతు నొనర్చిరి తక్షణి మబ్బరాయవి

ద్యాయుపతీమనోహరుముదాప్తిగృహునుద్రోణుఁడుంబలెన్. 104

ఉ. వ్యాకరణాధ్యసిన మతిపాటవమున్ ఘటియించి యంతతోఁ

బోక యలంక్రియాగమసముద్రముఁ ద్రచ్చి తదుద్గతామృత

స్తీకృతిపాత్రుఁజేసి తమశిష్యుని రాయఁడుశాస్త్రి నాత్మనె

తో కృపనాని పూర్ణవిబుధున్ బొనరించిరి రామలక్ష్మణుల్. 105

శా. ఆమూలాగ్రమలంక్రియాగమము శబ్దామ్నాయము నేర్పియ
మీమాంసాద్యవశిష్టశాస్త్రపటిమ జేహూర్ప శ్రీసుబ్బరా
క్షమన్తాళి కనుగ్రహించి రచలాధీశాత్మజామంత్రదీ
హేమాన్యత్వము రామలక్ష్మణబుధుల్ శశ్వద్దయాసేవధుల్. 1

తే. శ్రీత్రిపురసుందరీకృపాసేవనమున
గాదె రాయఁడుశాస్త్రి క్రీగంటనరఁచు
నంత నశ్రుతచరమగునట్టి శాస్త్ర
మైనను వశంవదమ్ముగా నబ్బుటరయ. 1

చ. ఇరువదియేండ్లు రానపుడె యీక్రియ వ్యాకరణాదిశాస్త్రసా
గరములు గ్రోలి వింధ్యనగకల్పుల దుర్బరగర్వతుంగశే
ఖసలఁ గుపండితాళి పుహిఁగ్రక్కునఁ ద్రొక్కుచుఁ గుంభజుండఁ
వరలు స్వశిష్యజీవనమిశత్కలుహోత్కరశాంతిహేతువై. 1

తే. బ్రహ్మచర్యంబుఁ చొఱఁగి గార్హస్థ్యమహిత
ధర్మపరిపాలనోత్సుకత్వమున ధర్మశే
రామనూపఁ నుతనయ సూరమను రమను
మించునతి ముబుధుఁడు పరిచె సతిగ.

తే. విజయరామహారాజవృథులేహః
లంబు సకలకళావలంబంబు నైన
శ్రీమదానందనృపసుధాధాముఁ డపుడె
సింహాసీతోదయాచలశిఖర మెక్కె.

సీ. హేయనా బొకఁడె కా దఖిలవత్సరములు
నానందనామధేయమె వహించె
ముతు వొక్కటియ కా దశేషంబు నానంద
మయమై వసంతనామమై దాల్చె
నొక్కమనసమై కా దున్నవి నానంద
కందమై మధుసంజ్ఞకంబు లయ్యె
బహుళపక్షములును బరిసాటి నానంద
సాంద్రమై శుక్లపక్షముల యయ్యె

తే. కడను రాత్రిందివమ్ములు గడె లటుండఁ
గొప్పలు దవంశములు నగుకాలమేని

శ్రీ రాయఁడుశాస్త్రి యశశ్చంద్రిః

గనె నభిన్నత యానందమునకుఁ దనకు

భవ్యుఁ డానందగజపతిపాలనమున.

111

ఉ. కొం డని యావిభూ త్తమునకుఁ బహుమాన్యత నాంగ్లసాఽర్వభౌ
ముం డొసఁగెన్ సమ స్తనృపముఖ్యసభాస్థలి “గ్రేట్-మేండ్-రా
ఫిండియనెంపయర్” బిరుద; మిన్నపు బాహుపరాక్రమక్రమం
బండగ నున్న శాస్త్రవభయం బుదయింపఁ దరంచె యన్త తీన్. 112

తే. కే. సి. య. స్సయి, కడపున జే. సి. ఐ. ఇ.

పాడము టుదొక్కొ సింహంబుకడుపునందు

సింహమే పుట్టునని ప్రశంసింప జగము

విజయ రామేంద్రు నానందవిభుఁడు నెగడె.

113

సీ. కంఠువసంతేందుకమ్రత లేనపు

మంజులతకు మేనమామ లయ్యె

ద్వాదశాదిత్యబింబము లేనృపతిశౌర్య

కీలకీ విస్ఫులింగాలి యయ్యెఁ

గామధుక్కుల్పచింతామణు లేనపు

దానలక్ష్మికి సహాధ్యాయులయ్యెఁ

జక్రవాళాద్రి యేజనపాలుకీర్తిఁ

ద్వాయతాక్షికీ గృతకాద్రియయ్యె

తే. నాతఁ డానందగజపతిత్వతలేంద్రుఁ

డలరు విజయపురీరాజ్యస్థైర్యమసింహ

వీరభూషాయితుం డంఘ్రపీఠబాంధ

విరసకలరాజశేఖరద్యుతివృతుండు.

114

౪. ప్రభుఁడన నానందాచరి, విభున కె తగునంతవాఁడు పృథ్వి “నభూతో
నభవిష్యతి” యనిపించెనె, విభవయశఃపాంశితీకవిత్వప్రేక్షిన్. 115

మ. “అరవీ పారసి గ్రీకు ల్యాటిను తెలుఁ గాంగ్లంబు గీర్వాణముల్
పరిపూర్ణంబుగ నేర్చి యన్నిటను గాన్యముల్ రచించెన్ సుధీ
నకుఁ డానందనృపాలు” డంచు నదె వీర్వాలందుఁ దత్తత్కృతుల్
వరునన్ నేటికి దాల్చి మోతిమహాలాప్యన్ సాక్ష్య మింకేటిన్. 116

మ. హరిశాస్త్రింద్రుఁడు వేరివేంకటబుధుం డాచార్యులై శబ్దశా
స్త్రరహస్యంబుల నేర్ప; దద్దులఁ బరీక్షణజేసి సత్కారముల్

బరిపాటిం బచరింఁజాలిన మహాపాండిత్య మానందభూ

వరుఁ డాజ్ఞించి రచించె వాణికి యశఃప్రాసాదసంవాసమున్. 1

శా. హాయిగ వీణఁ దేసె గురియన్ మృదువాద్యము సూపు సూర్య;

రాయణ సోమయాజి కెనయాచు మహాద్రుతకాలవాదనా

ప్రాయనుఁ డైనవీణరమణార్యునికిన్ బయిచేయియై మహా

గాయకనాయకుం డతఁడు గానకళన్ వెలయించు వీణియన్. 1

తే. ప్రతిగృహము శారదావిహారస్థలముగఁ

జేసి భోజునిధారాపురీసమముగ

విజయనగరంబున కపూర్వవిభవ మమరఁ

బాలనమొనర్చె నానందపార్థివుండు. 1

శా. గానం బొక్కెడ వేరఘోష మొకవంకన్ శాస్త్రవాదప్రతి

ధ్వనం బొక్కెడ వాఙ్మఖంబు లొకక్రేవన్ నాట్యకేళిపటు

స్వానం బొక్కెడఁ గల్గనిండుకొలువౌ సర్వంకషప్రజ్ఞఁడౌ

నానందావనినేతయన్వహము లోకానందసంధాత యై. 1

శా. గంధర్వాంశులైనవై ణికు లసంఖ్యాకుల్ సమానశ్రుతుల్

సంధానించిన పిణలంది యొక కాలం బందె వాయించు రా

గంధర్వుల్ ప్రేమబూనఁగా జననతద్గంధర్వధారాక్రమం

బంధప్రక్రియఁ గుంటువోవ నిరతం బానందభూభృత్యభన్. 1

క. ఆనందభైరవీరసమానుట గానమునఁ గా కనామయమగు నా

యానందన్వపతిపాలన, నాని యెఱుంగ రెపుడు మందటంచున్ ;

ఉ. కందుమె యట్టివై ణికశిఖామణి, నంతటి విద్వదిందునిన్ [ముల్.] 1

విందుమె యట్టిమాతృపదనిశ్చలభ క్తిసమేతునిన్ గనుం

గొందుమె యట్టిధర్మపథగోచరశీలుని విందుమొక్కొ యా

నందమహేంద్రుఁ బోల్చికొని నందితచిత్తుల మాట కేనియున్. 1

తే. తత్పురుషమంచు మణికర్త ధారయంబ

టంచుఁ గాదు బహుప్రీతి యంచు నిటుల

బుధులు వివరింప నానంద భూతలేంద్ర

పండితప్రభుబిరుద మన్వర్థ మయ్యె. 1

సీ. పాలమున్నీ రుగ్ధుపాలయ్యెఁ బ్రలేయ

భూమిధరము పెన్నముద్ద యయ్యె

నమృతదీధితిబింబ మవతంసమణియయ్యెఁ
 గలహంసములు హంసకంబు లయ్యె
 శారదాభ్రములు నీశారాంబరము లయ్యె
 హిమవాలుకలు సై కతముల యయ్యెఁ
 గైలాస మచ్చనగాయయయ్యె సీతాబ్జ
 పండంబు మవ్వంపుఁ జెండు లయ్యె

తే. సురతురంగమతంగజసురభీతరులు

కేళికారత్న పాంచాలి కాళి యయ్యె

శ్రీమదానందదంతీంద్ర నృపతిచంద్ర

కీర్తి కన్యకుఁ ద్రైలోక్యపూర్తికార.

125

1. కోపమున దుష్టరిపులకు, రూపమ్మునఁ గామినుల కరుంతుదుఁ డొఁగా
 కోపఁడుగదచలిచీమయు, నాపదఁబొరయుటకునాదయాళుం డెపుడున్.

2. దేవీ మనూపాసనావై భవముఁ దెల్పు

[126

బారాదరిమంటపంబు లేదొ

లలితవిహారశీలముఁ దెల్పు నందన

నని కెనయగు పూలబాగు లేదొ

చాపవిద్యాపటిష్ఠతఁ దెల్పు గృతకప

ద్వపూహరచనాపనంబు లేదొ

యగ్రహారప్రతిష్ఠాసక్తిఁ దెల్పుగా

నమితశిలాశాసనములు లేదొ

తే. శ్రీమదానంద గజపతి ఊతిమహేంద్రుఁ

డే శరీరంబు తొలుఁగఁ గానీ తదీయ

కీర్తి వల్లికలకు నుపశ్చిన్న కృతమ్ము

లయిన కృతు లెన్ని నేటి కీయవనిలేవు!

127

మ. జనకస్థాపిత హవాణసంస్కృతకళాశాలాన్వయిన్ సోదరీ

జనమట్లొమును బ్రాప్తరూపకతిహస్తప్రాణంబు ని

జ్జనసంతానముఁ గాంచ దీవెనలు నిచ్చలే నేయుచున్ శ్రీతిఁదా

జని గన్గొంచు సమస్తవైభవము లాత్మనాయకుం డిచ్చుచున్. 128

శా. ఆయానందనృపాలకల్పకమహీయశ్చాయఁ బెంపొందుచున్

స్థాయిత్వంబున మించుసంస్కృతకళాశాలన్ స్థిరంబొ నుపా

ధ్యాయస్థానమునందు రాయబుధుఁ డధ్యాసించె విద్యాధులకు
స్థాయితౌండితి ధన్యులకు సలుప నాపాణిన్యుఁజ్ఞంబునన్.

శా. ఎఱ్ఱే బీయలు పట్టభద్రుఁడగు టొండేకాక గీర్వాణసా
ర మ్మామూలము గ్రోలి యందుఁ గవియా రామానుజాచార
త్తమ్ముక బోధననై పుణిగొని తదధ్యారోపితాధ్యాయక
త్వమ్ముక గాంచుటయన్న రాయఁడుమహాంతర్వాణికిఁ చెల్లుఁగా
ఉ. వారపు భుక్తిగొంచుఁ బయిపస్త్రము లేకయుఁ బొత్తమీఁ బ
చ్చారణ చేతగాని యలసస్త్రజమేని దదీయసత్కృపా
పూరమునక మునింగి మరబోసినధాన్యము బియ్యమానటులే
సూరివతంసులై విభవ శోభితులౌచు వహింతురున్నతన్.

సీ. తారకనామంబు తీరునభాష్యాంత

మమితభక్తి బలించి నట్టివాడు

ఆర్థిక గ్రంథసాహాయ్యార్థమై తర్క

మఖిలమామయి నేర్చి నట్టివాడు

అంతరంబునంతరాయములే గలిగియు

నాత్మభక్తినిబొయనట్టివాడు

చదువఁబడియుభక్తికుదిరితచ్చిఘ్యుల

మంచుఁ బేరొంది జీవించువాడు

తే. నిక నెందఱో తచ్చిఘ్యు లెందఱర మె

నేటి వైయాకరణుల గణింతుమేని

సుబ్బరాధ్యుచవంశసంస్కృతు లగుట

తప్ప దానేతు హిమనగాతరధరిత్రి.

ఉ. ఏయెడ నెవ్వఁడో మిగులునేమొ గురుకబహుగొల్చి నేర్పు వ
డీయెడ శబ్దశాస్త్ర విదు లెందఱో యందలు నించుమించుగా
రాయఁడుశాస్త్రి శిష్యులపరంపరయందలివారె యాంధ్రదే
శాయతభాగ్యమే మనెడ నంతటి పండితుఁ గాంచనోచుటన్.

తే. తర్కశాస్త్రవిసాసితాంతరికరణుని

రాయబుధుఁగాంచి యానందరాజమాట

పండితప్రభుఁడౌట నప్పాటనొసకె

విద్యనేర్వంగ గౌరవ వేతనంబు.

సీ. కాశీలోఁ జదివెడు కాలముందె మహామ

హులబిల్చి వాదించి యోడబుచ్చి

యాత్మదేశముచేరు సంతరంబున నవ

ద్వీపపండితుల వాదించి గెలిచి

యితరపండితులుపేళ్లే నెటుంగని పదు

నెన్నిదిప్రకరణా లెలిమినేర్చి

విజయపురోగ్లామీ విశ్వంభరేంద్రుల

యాస్థానపండితుల డై చలంగి

తే. న్యాయ వై శేషికాద్యసాధ్యశుతాబ్ధి

తఱచి బుధులకు సుధలిచ్చి ధన్యచరితు

డైన కూరెళ్ల సూర్యనారాయణబుధు

పరమకృపనేర్చె దర్కప్రకరణములను.

135

శా. ఆలిఖ బిడ్డలఁబాసి కాశపురి బ్రాయం బెల్ల పెచ్చించి ని

ర్వేలప్రక్రియఁ దర్కమున్ బడయు సచ్చిపాదు శ్రీపాదపం

శాలంకారిత రామసూర్యపరశశ్వాత్పాదు నెవించి త

ల్లిలల్ నేర్చిన సంగమేశ విబుధాధీశుండు సామాన్యుడే.

136

క. ఆసంగమేశ విద్య, త్రేసరి యావిజయనగరగీర్వాణశా

వాసమునఁ దర్కశాస్త్రాసాసన దేశికపరింబునం దలరాసున్.

137

ఉ. సాదరబోధరంజిత సహస్రశతాధిక శిష్యు నయ్యన

న్యాదృశు సంగమేశ విబుధాధిపు గొల్చి పఠించె నెల్ల కా

ణాదము గొతమీయ మెడయైనపు డెల్ల నుసాస్త్రినేయుచున్

వాదిమదద్విపేంద్ర మృగనాథుండు రాయచూళాస్త్రి ధీతన్.

138

శా. ఆనందానినిపాలదత్త బహుమానానందం డై మాత్తీకా

స్థానాగార మలంకరించు బుధరత్నంబైన కామేశ్వరా

ఖ్యాతున్ గొల్లరిపంశజుగొలిచి పోయివార్తజ్ఞాసు వై

తానేర్చెన్ సకలంబు శంకరగురూక్షి పరశశ్వాత్పత్రియన్.

139

సీ. పఠియించినాడు కాన్యములు నాటినములు

బులుసు సుబ్బయశాస్త్రి గొలిచి తొలుత

దరియించినాడు సుద్రాభట్ల రామల

క్ష్మణుల ప్రాపంచి వ్యాకరణవార్ధి

గడియించినాడు తర్కము పూర్తిగ సంగ

మేశసూర్యబుధద్వయూదయాప్తి

వరియించినాడు శాంకరభాష్యభారతి

గొల్లూరి కామేశ గురుల గొలిచి

తే. కట్టుగానేర్చె గాంధర్వకళను కట్టు

సూనారాయణాఖ్య శుక్రప్రాపం దనిపి

యిది యది యనంగ నేల నేచెంచ సుబ్బ

రాడ్బుధుఁ డెటుంగనట్టి శాస్త్రంబుగలదె!

14

ఉ. అంబుజపీఠినుండి సుతఁ డొ నలరాయఁడు శాస్త్రిఁ బ్రేమ సం

కంబునఁ జేర్చి రెండు చనుగట్టుల జిల్లని చేపువచ్చు దు

గ్ధంబులఁ ద్రావఁబెట్టెఁ గద గట్టినిలేనుపుఁ బుచ్చుదాఁక లో

కాంబిక శారదాంబిక స్వయంబుగఁబాడుచు ముద్దులాడుచున్. 14

చ. చదువును వ్రాయు బల్కు సరసంబుగ హాణము ధర్మశాస్త్రముల

చదివెను జెప్పె సూతుల ప్రసంగములన్ వెలయించె మృన్మిపల్

సదమున సభ్యుడయ్యెఁ బలుసాల్లిట లొకివైదికంబులం

దెదు రొకఁ డందులేక చరియించును రాయఁడుశాస్త్రి నేటికన్. 14

శా. కాశీకట్టుపాస్త్రవార్షికకరీమంగమందన్ జయ

శ్రీశృంగారము సుబ్బరాయసుమనశ్శిష్యాళి మాఱల్ గొనన్

గాశీపండితు లంతవా రసహనగ్రస్తాత్ములై న్యాయమే

కోశంబందుఁ దలంక కడ్డుపడి రేకుల్ మేకులొ నన్ మఱిన్. 14

సీ. గురునిపాఠమున కక్షరముఁ దప్పక చెప్పఁ

జాలు భగీరథశాస్త్రి యొకఁడు

ప్రతివాది గర్వనిర్వాపణచణబుద్ధి

శాలియా రాయశాస్త్రి యొకఁడు

గ్రంథకర్తలను నంకనిలోకములఁదీర్చు

సూర్యనారాయణసూరి యొకఁడు

పాణినీయమ్ము సర్వము జిహ్వనెలకొల్పఁ

జాలిన నరసింహశాస్త్రి యొకఁడు

తే. సుబ్బరాయబుధేంద్ర శుక్రప్రాపకలిమిఁ

బ్రథమపర్యాయపు బరిక్షేద బ్రథమకక్ష్య

జయముగాంచిరి వరుసవత్సరములందుఁ

నెల్ల కాశీబుధులకుఁ గన్నెఱ్ఱపాడమ.

144

1. రాసీరు పరిక్షలకెలు, లేనియుఁ జనునెడల గెలువనీయరు గద కా
శీనివసద్బుధులీసుం, బూనుచు రాయబుధముఖ్య శిష్యుల నకటా. 145

2. సనెకల్ డాచినఁ బెండ్లియాఁగునె పరీక్షల్ విశ్వవిద్యాలయం
బున స్థాపింతు నటంచుఁ జెన్ననగరంబున్ జేరి నెక్కిల్వైద
ర్శనముల్ భాషలు శాస్త్రముల్ వరలఁగా రామానుజాచార్యుఁడొ
య్యన యావద్విషయోపకారనిపుణం బొనఱ్ఱిమార్గంబునన్. 146

3. విద్యచ్ఛిరోమణీ బిరు, దద్వయి విద్యాధ్యులకు నొదవ సంస్కృతక
క్షోద్వయి విశ్వకళాపరి, షడ్వర్ణరామోదమొంద శ్రమపడి నిలిపెన్.

4. బాల్యమునంద దైవతభాష నవధాన [147

కౌశలీజూపిన కవినరుండు

ఆనందనృపకృపావాప్తి నెమ్మే బి యల్

పట్టంబుగొన్నట్టి పండితుండు

అప్రతిహతశాసనప్రభావతనెలు

బియ్యకళాశాల ప్రిన్సిపాలు

అంగ్లేయ సమ్రాట్సుమర్చిత మగుదివాన్

బహదూర్ బిరుదుదాల్చు మహితమూర్తి

5. చండకరు దుర్నిరీక్ష్యత చందమామ

చల్లదనమును బ్రోవైన సరణి నుల్ల

సిల్లిరామావతార ప్రసిద్ధిగాంచు

నమలచర్యుండు రామానుజావ్యవహార.

148

6. ఆనతశిష్యశేఖరసహస్ర సమర్చితపాపచద్వయ

మానుజు నెన్న నొనె యొకయాంధ్ర నమంధ్రయందెకా దికె

దేనియు నిట్లు హూణకళలెల్లను నేర్పి నిధానమున్

గానమనంగ నద్భుతముగా నడపించెను బెంపం గాలెజిన్. 149

7. అంగ్లవిద్యాధ్యు లన్నాధ్యు లగుచు నల్ల

లాడకుండ మహారాజు సంతరంగ

మును గరంగించి సత్రంబు సనువుకొల్పి

యరయునెప్పుడు తాన రామానుజుండు.

150

శా. శ్రీరామానుజ దివ్యసుందరతనూ శ్రీయ్య౯ మహామేధయ్య౯
 ధీరత్వంబు నఖండపాండితీయు నధ్యక్షత్వదక్షత్వమే
 తీరోయంచు దలంపనేల? కనరాదే తత్ప్రతిచ్యాయయా
 నారంగార్చ్యని నత్తుతు౯ దెలియుఁ బ్రత్యక్షంబుగానన్నియున్. 151

మ. అసివాఱు చొకనాఁ డెఱుంగ కసిధారాశ్చర్యచర్య౯ గళా
 భ్యసప్రక్రియబోధనక్రియల యానత్కలము౯ మున్ది కీ
 ర్తిసుధాలేపమున౯ గళాభవనము౯ దిద్దించు రామానుజా
 న్మ్యసమాఖ్య౯జపియింపఁగానల దెయ్యంధ్రుల౯ నిత్యము౯భక్తిమై. 152

క. హఱాణకళాశాలకుగీ, ర్వాణకళాశాలకాధిపత్యము గని వి
 న్నాణమునవడపునతఁడెల, రాజింపఁగనిస్సమతజరామయుడయ్యన్.

ఉ. మానితన ర్తనుండు ఋజుమార్గనిహానధురంధరుండు రా [15]
 మానుజుఁ డెప్పు నాయకపదాంచితుఁ డన్యెన్ నొ యాక్షణంబ వై
 మానిక భావతీభవనమకాళిఁ దనన్మృప్రధానపండిత

స్థానమునందు రాయఁడు విచక్షణు నిల్చె గుణానురాగుఁడై. 15
 ఆ అమరభాషయందు నమరావగాయలీ, సన్పశముగ నె ముష్టశతవధాః
 కననమును నేర్పింపఁగలుగు రామానుజా, చార్మ్యఁడన వనన్యసాధ్యకీర్తి
 తే. అట్ట రామానుజార్చ్య పూజాతీశయము [15]

వడయు రాయఁడు బుధుఁ డింతవాఁ డటంచు
 నేటికి వచింప నొటగల్గు గీటునకును
 నిలుచు పసిఁడికి నలెనె నన్నెలపరిపి.

15

సీ. తనకచుంబితమాచుఁ ననరువిద్యామ్యు
 వేదభాష్యార్థముల౯ విప్పిచెప్పెఁ
 దనకనాఘ్రాతగంధంబై నఁ బ్రతిశా
 ఖ్యలనట్టె కని మర్తములను దెలిసెఁ
 దన కళిక్షీతములైనను శిక్ష లొకమాఱ
 యరసి తత్తద్రహస్యములఁ జూసెఁ
 దనకనభ్యస్తమైనను నిరుక్తంబు భే
 దించి తద్భద్రయంబు లెల్లఁబఱచె

తే. అన్న సుతుఁడు వేంకటస్వనిహనుసాశి
 యమ్ము శేషావధాని మూలాన్యయుండు

రామ ఘనపాతియును నేర్వరాఁగ సుబ్బ
రాయ బుధుఁడు సుధీంద్రు లౌరా యనంగ.

157

చదువనిశాస్త్రమైన నొకసారి గనుంగొని నంతమాత్రం ద
ధృతయ మెఱింగి లెస్స వివరించు ప్రవీణుఁడు సుబ్బరాయఁ
విదునను బాల్యమాది గురువేత్తనివాసమొనర్చి నేర్చి యిం
తదనుక వేలఁడెందఱుల నాటినవ్యాకృతియొక్క లెక్కయే. 158

ఎంతటి పండితుఁ డేనియు, నెంతటి రాజాధిరాజకృతగౌరవవి
క్రాంతుఁడయిన సంసారని, తాంతవిచిత్రములకొంగడగుఁగదశిరమున్.
సతియగు సూరమాంబ గ్రహచారవశాన నకాలమృత్యుసం
గతయయి సుబ్బరాఁడ్బుధుఁ డఖండమనోన్యథ నుండు నంత మా
న్యతముఁడు కొశినాథబుధుఁ డాదరణంబున నాణిపూస య
ట్లతివిమలాత్మయా స్వతనయక సతజేసెను బాపనోచెమన్. 160
రాజగురుత్వవిభ్రాజియా వేంకట

శాస్త్రి కెవ్వం డాత్మజాతుఁ డయ్యె
బ్రాక్రత సంస్కృతాంధ్రములఁ జతుర్విధ

కవితారచనఁ జేయఁగాంచె నెవ్వఁ

డెవ్వఁడు ఘటిరాజు నేని శాస్త్రార్థవా

దంబుల ముఖపిఠానం బొనర్చుఁ

జరకాల మభ్యసించినరితి నూత్నమా

నేగ్రంథమే నన్వయించు నెవ్వఁ

డెవ్వఁడు విజయపురిమహిభృత్సభాంత

రాశ దేదీప్యమాన సద్రత్నమట్టి

వేరి శ్రీకాళినాథకోవిదునిబాంధ

నంబు రాయఁడుశాస్త్రి కాభరణమయ్యె.

161

వతిభక్తివల్లికా వాలంబు విద్యావల్లి

గణములపాలిటి కన్నతల్లి

యమితకాంక్షా రసాంభోధి యతిథిని

కాయంబు పాలిటి కల్పవల్లి

శమదమంబుల కాకరము నిష్కళంకయ

శోలక్తిపాలిటి పాలవెల్లి

సౌభాగ్యలక్షణస్థానంబు బాంధవ

స్తోమంబుపాలి స్వర్గోమతల్లి

తే. యను పొగడ్డునుగాంచి పట్టినది పసిడి

ముట్టినది ముత్యమై మిన్నుముట్టఁగావు

నంబు దిద్దికొనక నైపుణంబుగలది

సుబ్బరాఘ్నుడు నర్థాంగి సోమదేవి.

శా. ఆనాధీమణితోడిసంస్కృతియు బ్రహ్మానందముకొ గూర్చు నా

ధీసంపన్నుఁడు సర్వదర్శనము లర్థిం గాంచి విన్నాణిగ్నే

యాసాయంబును యంత్రమట్లఖిల శాస్త్రార్థంబు లేకాకృతిక

వ్యాసంగం బొనరించుచుకొ గజపు శిష్యశ్రేణికికొ నిచ్చులున్.

క. క్రమముగఁ బూర్ణశ్శ్వా మతని

కమరెకొ సంతానలాభ మమమటఁ “బ్రజయా

హిమనుప్యఃపూర్ణ” యనుని

గమమితరపూర్ణతలను గణియింపదుగా.

క. అద్దంపతులు బొడమిరి

గొద్దలు అనయులును దనయ బిడ్డలు ముత్యా

లుద్దియను నుశమలరంగ

సుద్ధిపింతురు నిరంతరోదయ లగుచున్.

తే. అందు రాయఁడుశాస్త్రి జ్యేష్ఠార్థ జుండు

సూర్యనారాయణాఖ్యుండు చూఱఁగొనియె

నాంగ్లవాద్యేతాహృదయంబునెల్ల

నచ్చుకడునట్లు తనకు యమ్. యన్. సి. బిరుదు.

తే. పదపదార్థవివేచనా పటిమమించు

సుబ్బరాయ బుధేంద్రార్థజన కతనిఁ

దప్పదాయుఁ బదార్థశోధకతయెంత

సంస్కృతము రోసి యాంగ్లమే చదివికొనిన.

ఉ. వేలకొలంపియూచు బృథివికొ బ్రథకెక్కన గొప్పగొప్ప యె

మ్మేలను ద్రోసి రాజని యమేయమతింగొనె నాంధ్రవిశ్వవి

ద్యాలయమందఁ శోధకమహర్షి పదస్థితి సుబ్బరాఘ్నుధీ

పూర్ణతనూజుఁ డిట్లె గరిమంబున రాజిలు వేయియేండ్లకున్.

౧. పుత్రియయి మున్నుపొడమియుఁ
బొత్తీరూపమునుగూడఁ బడసెఁగదా బా
లాత్రిపురసుందరియ సుచ
రిత్రుని రాయఁడు బుధేంద్రుఁ బ్రీతు నొనర్పన్. 169

౨. చిన్న సుతుఁడు సన్యాసియ, నన్నె గ డెడువాఁడు వయసునకొ బిన్న యువి
ద్యోన్న తని బెద్దయయితన, యన్న కొదొరయించుదీక్ష, నందివతించున్. 170

౩. బాల యను పేరియగ్రిమ, బాలామణి రూపమెనము పాతివ్రత్య
శ్రీలాగు మెఱసిసంతతి, కాళులవ్రేళులఁ బెనంగఁగా విలసిల్లున్. 171

౪. దోసతోటసాటి భాసిల్లుసంతతి
తోడ మగనితోడఁ గూడి యాపె
యంత నంతవచ్చి యలరించి జనకుల
నేగువలయు సాదె వెల్లఁగొనుచు. 172

౫. తరుణుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు సుదాత్తపలుండు కళ్యాణ్యుడైన స
న్యసనకుఁ జిన్న పుత్రిని వివాహమునేసి సుఖాన రెండువ
త్సరములఁ బుచ్చునంతకె యసాభ్యుచారోగము సోమదేవినికొ
బొరిగొనె మేటికై ద్వల కనుగవగప్పి భయంకరాకృతిన్. 173

౬. అవ్యయదివ్యసౌఖ్యముల హర్దిచముందుచు స్వప్నమందు నే
నే న్యథ యింతెఱుంగ కొరవించుకొండొడ పైఁజాలేని సు
భావ్యకృపానిధానమగు మాన్యచరిత్రను సోమదేవినికొ
భావ్యతిఘోరదుఃఖము వినకొ గనకుండ హరించె నై చమే. 174

౭. పూతచరిత్రయై యఖిలపుణ్యసతీహనుటంయమానయా
నాతిలింకుబోని తనుచట్టులనీతెను సుబ్బరాట్సుధీ
జాతకి మిట్టై మాతె ననఁ జాలినచందమునకొ ద్విత్రియజా
మాత గతాసునయ్యెఁ బదిమాసములేనియు నిండకుండఁగన్. 175

౮. రూపము గంటబడ్డ నెదుఁగొమ్మునఁ గుంభానుట్లుతోచు నే
పాపమెఱుంగనట్టి పసిపాపకపప్రతికారమైక పా
తాపముకల్గెనే యని క్షణక్షణముకొ మనస్సెల్లఁగాలుఁగా
దేవతిహీనయైననుత యింట మెలంగఁగ నమృతబృకున్. 176

9. ధీరుండొటను సుబ్బరాయబుధుఁ డార్థిక్రిప్రింగె లోలోనఁ దత్
స్త్రీరత్నం బగుసోమదేవి వసుధకొ జీవించియేయున్న నే

తీరౌ దుఃఖముగాంచునో యదియుఁ బుత్రీనిష్ప్రీతికారత
ద్వోరాకారసుదుఃఖముల్. మదికి నగ్నుల్ దాపినట్లుండినన్.

క. జాయావియోగమును దను, జాయాతన సుబ్బరాడ్విచక్షణుమడి
తాయత్తమొనర్చెంగా, కేయడ నకలోపమున్న దే యెన్నంగన్
ఉ. చేతికి నిండుగా ధనమశేషమహిళసవ్యలున్ బుధ

వ్రాతగునుత్వమున్ జయవంపరగల్గ సుతుల్ స్నుపల్ తనూ
జాతలు నల్లుడున్ మనుమసంతతులాదిస్వకీయలెప్పుడున్
ప్రీతి భజితురాతని యదృష్టమొకంతటిదే తలంపంగన్.

క. శ్రీయతజార్జివసుమతీ, నాయకకరకంజలేఖనపరిష్కార
స్థాయన్తహామహోపా, ధ్యాయబిరుదమందెనతడనన్యాదృశుడై
శా. లేరా కుండలిపండితుల్ వసుధ? ఢిల్లీరత్నసింహాసనం

బాఠోహించినవేళ జార్జి భువనాధ్యక్షుండు శ్రీసుబ్బరా
ట్యూరిశ్రేష్ఠునె తన్తహాబిరుదభూషణజేయు లెన్నంగ వి
ద్యారాజ్యైకసితారాత్రవిభవార్హప్రజ్ఞాం డంచున్ గదా.

తే. వరమహామహోపాధ్యాయ బిరుదమర్థ
పంతము. పల్లినాధవిద్వాంసుం డపుడు
నేడు రాయడుశాస్త్రి పూనెదగుగాక
యానిపడ నేమగు బగటివేసగాండు.

మ. జనముల్ రాయడుశాస్త్రి గొప్పతనమున్ శ్లాఘునుచో 'సం
సినచే' యంచు వచ్చించు లక్షణకు నక్షణాభిధావృత్తిగూ
ర్చననర్హుంబు సువర్ణకంఠమొగిన్ బ్రన్వాపువేల్పుప్రభుం
డనుసాధించి తదియహస్తమున కొరా యశాచితీధుర్యం డై.

క. ఆనందనృపతి తమ్ముడు, శ్రీనందన సుందరుండు గరిష్ఠాశయుఁ
త్తానందకందమై యాస్థాని దీపించు సర్విజయరామాఖ్యన్.

తే. తండ్రి ప్రిపించి యన్నయు త్తమపదంబు
సందజేయు ప్రతిష్ఠల కన్నిటికిని
మెలుగుకొట్టుచు నానంద ధరణిపాలు
లేనిలోపము రామభూజానిదీర్చె.

చ. శ్రీతబనరక్షణావధి కుశీలవసంసదమర్త్యభూజ మూ
ర్జితబలరాశి ఘోటకవశీకరణౌషధిరాజ మర్జున

ద్యుతితతకీర్తి శత్రువిజయోద్యతకేతనుడైన రామభూ
పతిమణి రామరాజ్యమనఁ బాలన నేసె ననన్ ద్వీరుక్తమా. 186

తే. తాతతంద్రుల విఖ్యాతిరీతి మిగుల
విజయపురిగాక కోర్కొండ వీడుగట్టె
సంస్కృతాంగమహాకళాశాలలకును
సరిగ గానకళాశాల నిరసకొలిప. 187

ఉ. భావుకశీలనంపదల పట్టయి దీనదయాళుమూర్తి ధైర్య
పాపనరాజవంశకులపాలికయా లలితాకుమారికా
దేవిని బెండ్లియాడఁ గులదీనకుఁ డౌ చిన రామరాజనా
మాపనిపాలకుండు హృదయంబులు పాయడి సమృద్ధంబునన్. 188

చ. విజయపురాధిరాజ్యపదవిఁగొన జ్ఞాతుల మేమెయంచు బా
హుజు లొకకొండతోక్క యభయోగము దే బ్రవరస్వయాశ్రమ
క్కజముగ సుబ్బరాఘ్యధుండు కాదె చక్కెరు బోధనేసి త
ద్విజయము రామరాజ పృథివీతీర్థ ఘటియించె నేర్పునన్. 189

క. భోజనపు నోజవిద్యా,రాజై చినవిజయ రామరాజన్యఁడు ద
రాజకుటుంబగురుత్వభ్రాజితుఁగావించె పేర్ని రాయఁడుశాస్త్రిన్. 190

తే. అల్ల లలితాకుమారికయందఁ బడసె
విజయరామావనీపరిచృఢుఁడు సుతుల
నలక నారాయణాఖ్య నారాయణాశు
శౌర్యనిధి విజయానంద జనపత్ని. 191

క. అందునలక నారాయణ, బృందారకనిధుండు జనకు పెంబడి సామ్రా
జ్యేంద్రులైకొని ప్రజలెల్లం దన్నె జనకుడని తలంకగ నేలున్. 192

సీ. ధర్మంబు నాల్పపాదంబుల నడపించు
శ్రీసంధతకు నాశ్రయ మొసంగు
గారుణ్యమును బహుకారములన్ దేవు
నౌదార్యమున కంతెరుంగమిచ్చు
నాజ్ఞపంబునకు నగ్రాసనంబిడు యశ
స్ఫూర్తికి నగ్రతాంబూలమొసగు
ధైర్యలక్ష్మీకిని గైదండయొసంగు గాం
భీర్యమునకుఁ బెట్టుఁ జేరఁటంబు

తే. విజయనగరసామ్రాజ్యాభి నృద్ధి హేతు
భూతనైజావతామండు పూసపాటి
వంశవార్ధిచంద్రుండు నై వరలు శ్రీమ
దలక నారాయణాధీశతలక మెలమి.

19

క. భారతికి బట్టు గొమ్మ ర, మారమణికి బుట్టినిల్లు మారమణి కృపా
ధారకుంబా త్రమలకి, నారాయణభూప యూధనాథుం డనంగం.

ఉ. పాయని భ క్తియు క్తి బరిపాలన సేయును దాత తండ్రు లా
ప్రాయన మొప్ప నిల్చిన కళానసధమ్ముల నెల్ల నిత్యని
శ్రేయసశాలుకౌనటు విశేషతవిద్యుడు హృద్యుం డల్కనా
రాయణ భూత తేంద్రుండు నిరంతరదానరమానుషుండు.

19

తే. అలక నారాయణాధీశ్వరంసుజుండు
సుందరాకావండు విజయానందనృపతి
హరి కిశోరము కాశీపురాధిరాజ్య
సింహపీఠం బధిష్ఠించె జెలుపు మెలయ.

19

తే. విజయ రామచంద్రమాపాల విక్రమంబు
శ్రీమదానందనృపుపాండతిమహత్త
యేకమమరూపు గనె నని వాకొనవొకొ
నయంగ విజయానందభూపాహ్వయంబు.

19

క. విజయానందనృపాలుండు, విజయునియనతారమూర్తు విక్రమమున
గ్రజమాటదాటమంటె, గజచర్మధరాస్థిభ క్తిగాటపుశక్తిన్.

19

శా. అశ్వారోహణసత్కళానమలుం జేచి రాకృతసూనుం డనూ
నైశ్వర్యోదయకళాధనుం డమితధైర్యాద్రింద్ర మిష్వాసవి
ద్యాశ్వేతాశ్వజంక విరాజిలు దిశాభ్యంతరవలత్కిర్యనం
తశ్వేతచ్ఛవిపుంజం పై నవిజయానందాదిరా జెంజయున్.

19

క. అవ్వజయానందనృపతి, సవ్వాసము కాశియగుట జరిగె బరిణయం
బవ్వీటనె యతనిమా, తెవ్వలనలభింకనటు మహేంద్రవిభవమై.

20

తే. విజయ నగరిశ్వరాస్థాన విబుధు లగుట
సుబ్బరాష్ట్రధముఖ్యులొ సూరివరులు
పై భవంబున పెడలిరి వారణాసి
పురికి దత్తరిణయమహంబును గనంగ.

20

ఉ. ఆసుకుమార రాట్పరిణయంబున వై భవమెల్ల వర్ణనన్

జేసిన గ్రంథమా; నయిన జెప్పెద సుంత రమాసరస్వతుల్

చేసిరి తాండవంబు వెల చేడెలకీడుగ దేవదుంధుభుల్

మ్రోసెనుమంగళభర్వసులయావమునన్ మహిమాలుమ్రోయంగన్. 202

ఉ. లెక్కనుమీలు పండితు లభిందనుసుంధరకొల్వు వీర్చి స

మృక్కతశాస్త్ర వాదమహిమన్ దగుసత్కృతు లందు వేళఁ బెం

పెక్కగురు ప్రసాదమున నేర్పడువాదము లెల్లఁ దెల్పుచున్

జుక్కలలోని చంద్రుఁ డటుశోభిలె రాయఁడుశాస్త్రి వారిలోన్. 203

ఉ. ముమ్మ మొగంబెటుంగని ప్రబుద్ధులు కొందఁ జభేద్యమైన త

ద్వాన్ముల కడ్డదిడ్డముగ వాదమునేయ దరస్తి పంబుతోఁ

జక్కగ వారిభ్రాంతులఁ బ్రశాంతిహాసస్పృట యాలకొని యా

దిక్కయి వచ్చి మ్రొక్కె జయదేవబుధుం డలంకారసూరికిన్. 204

క. సుమనోవదనాలంకా

రము పరిభాషేదు శేఖరవ్యాఖ్యాన

త్నము విజయ రచించు మహా

ద్యముఁ డాజయదేవుఁ డన నొకంతటివాడే.

205

శా. దాసోహమృని యెల్లసభ్యులను జిత్రన్యస్తరూపంబునన్

భాస్లింగ నొనర్చి యాబుధుఁడు సుబ్బరాయసన్తాళి యం

దే సమ్మాహనశక్తియున్నదియె కానీ కాశినున్నన్ని నా

ల్లాసాయంబుగఁ గొల్పుచుండుగదా శిష్యప్రాయుడై నిత్యమున్. 206

మ. తరమే పల్కగ సుబ్బరాయబుధుఁడొత్తజ్ఞత్వమున్ గాశికా

పురవై యాకరణోఘమే తమమతములన్ దూర్చి నాగేశధీ

నను సిద్ధాంతమిదంచు నద్వమటుచూపఁజాలి దుర్భేద్యతా

స్ఫురణన్ మించు గురు ప్రసాదమునకున్ జోహారు లర్పించంగన్. 207

శా. చాటుంజాటుగఁ గూముఁగాక బుధుడై శాస్త్రార్థవాదాననే

నాటంగని యెదిర్చినట్టి యొక్కడైనన్ గావరాడే నిరా

ఘటప్రక్రియ సుబ్బరాయబుధ దిగ్దంతీంద్ర ముచ్చప్పంఖలం

బై లెక్కెక్కి విదుల్పఁ గాశిపురసంఖ్యానత్కృతవ్యాఖ్యలన్. 208

3. తమపూర్వహతుమంద విరోధమునుజూపి

మునుమున్ను యొక కొందఱను మరల్పు

బైబడి వాక్పగల్భతనూపు కొందఱ
 నొక్కొక్కయుక్తే గూర్చుండఁబెట్టు
 సిద్ధాంతమున కాస నేయనట్లుగఁ గొంద
 అను బూర్వపక్షంబుననె జయించు
 సందర్భతూన్యవాచాటులఁ గొందఱ
 నిగ్రహస్థానాది నియతినోచ్చు

తే. శానదానవరాత్రావ సరసమాక

లితపుదుక్కొటభూవరాశ్రితవివశ్చి

దావళీసభవీరవిహారమాచ

రించు తఱి సుబ్బరాధ్యుధాగ్రేసరుండు.

20

తే. స్వతోముఖపాండితీశాలి సుబ్బ

రాయవిబుధు నేకైకశాస్త్రప్రవీణు

లోర్పుటటులుండ నెదుటఁగూర్చుండి పెదవి

మెదలుతురె డాంగఁ గాల్గదల్చెరుగాక.

21

చ. ఎడనెడ నాధ్యదేశ బుధు లెంతని ద్రావిడదేశపండితుల్

విడివడి దుఃఖులల్కులు చెవింబడి శీలమురామదాసు నా

యఁడు పుదుక్కోటభూః సచిపాగ్రణి నిచ్చలుగాంచు చింత రా

యఁడు బుధమల్లవిక్రమవిహారమునక గడలేత నాటితోన్. 21

ఉ. నూటపదార్థునెల్లలు విసూతనరీతి దుకూలముల్ పుదు

క్కొటమహాప్రభుం డొసంగఁ గోర్కె సలిచిన ముత్రి తత్సుధీ

వాటముజేత లగ్న శుభపత్రికప్రాయఁగఁ జేయనాబుధున్

గాటపుఁ బ్రేమతో విజయ కాంతవరించె యశోంచితంబుగన్. 21

తే. ధర మహామహోపాధ్యాయ బిరుదభూషు

లెంద టుందురొ యందఱ నెలమిఁ బిలిచి

సత్కరించు దరఖంగరాట్టుప్రసమితి

నాంధ్రుఁ డనిపొచ్చె నొక్క రాయఁడు బుధుండె.

21

క. తత్తద్దేశవిబుధు లొక

మొత్తంబై పాదమునకు మొనయంగ నధరం

బెత్తగ నీయఁడు రాయబు

నొక్కముఁ డేశాస్త్రమందు నొక్కవరుసగన్.

21

ఉ. పొంగుచు నన్యదేశబుధపుంగవసంఘసమక్షమందు ద

రాష్ట్రంగనృపాలకుం డొసగు రాంకవయుగ్మము నూలునారులున్

బంగరుభూషణున్ గొనుచు వచ్చి ముదంబున సుబ్బరాట్సుధీ

పుంగవుఁ డాంధ్ర దేశ యశమున్ నిలిపెన్ గద నింగిముట్టఁగన్. 215

మ. యువకుం డొతటి సుబ్బరాట్సుధీపరుం డుల్లామువిద్యతస్సభన్

వివిధస్థానసమాగతాఖిలసుధీ బృందంబు నిర్జించి పా

టవముం జూపి పరిక్ష కాధిక్యతిఁ గొంటన్ స్వర్ణవర్ణంబులన్

స్తవరూపంబుగ వ్రాసిపాడెదరు తత్రత్యుల్ జనుల్ నేటికిన్. 216

మ. ఒకయుల్లా మననేల పీతపురసూర్యోర్విశ్వరాస్థానవా

ర్షికసన్తానపడిబుభూషువిబుధాగ్రీయా త్తసత్తాపరి

క్షుక్కుడై మించెడు కాంచఁడో తదధిరాజన్యార్పితామోదపూ

ర్వక సన్తానము వృద్ధుండయ్యు నతఁ డౌరా నిన్న మొన్నంటిలో. 217

సీ. శాస్త్రసంతానవృక్షములు పెంపార నం

దనవనమ్ముగ నిజాస్థానమొసఁగి

యాంధ్ర నిఘంటు రత్నావతారమునకుఁ

బృథుచక్రవర్తియై వేరొసంగి

బియ్యేమకుటమూన్చి పెంచికళాశాల

రక్షకంబుగను దోర్లండ మొసఁగి

కవితావిలాసినీ వివిధభావములకా

శ్రయముగా సలలితాశయ మొసంగి

తే. అలరు రావుకులాభినీహాఁకిరణుఁ

డైన సూర్యమహీపతి యాదరణము

పూర్ణముగఁ గాంచె రాయఁడు బుధవరేణ్యుఁ

డాశ్రయాశ్రయులకు సమత్వాప్తి మెఱుంగు.

218

మ. నిజమాతృష్వస్థపుత్రుఁడొక దనకు నంతేహాసి మాకున్ గురుం

డజర ప్రజ్ఞుఁడు శబ్దశాస్త్రనికషంబౌ సాక్షాదా రాయణా

ఖ్యజగన్మాన్యచరిత్రుఁ బీతపురభూపాస్థానవిద్యాంసుఁజే

సిజనుల్ మెచ్చుంగఁదత్పరీక్షకతఁబూన్చెన్ యశరాజ్యంబుగాన్. 219

మ. తన నిర్మించిన ధర్మశాస్త్రమును సాంతంబొప్పుగా దిద్ది యి

చ్చిన శ్రీరాయఁడుశాస్త్రి నేల్వలయశశ్చంద్రికపిఁ పోజెప్పి ప్రా

క్షుద్రమా వైష్ణవమన్యుపాలేము జమిందారుండు జోగాహ్వయు
డనఘన్తార్థమతస్థుడై భ్రమరకీటారూఢిఁ బంపారడే. 2

సీ. విజయపురావసీ విభుమోతిమహాలున

కాతతంబుమెటుంగు పూతవెట్టి
వరభంగభూమింఁచు చంతిసతతిసురే
భములుగా నింద్రజాలము నొనర్చి
పుడుకోట నరనాథు ముక్తాశలస్యూత
ధనశాతపత్రు క్షతులదిద్ది
బొబ్బిలి జనపాల పురుషహతువెల్లవిం
జామరంబుతోడ సామునేసి

తే. వీరపురరాజపుంగవ పృథులవజ్ర
ముగుటగుచిమండలమునే స్తమునకుఁ బిలిచి
ధరణిఁ గండుకమటు చేతఁదాల్చి యాడు
సుబ్బరాయ ముఁద్రేంద్ర యశోలతాంగి.

24

శా. కాంచీపట్టణమిళిన్న ఖలసంఖ్యావన్త హాసంసద
భ్రుంచద్ధన్య నిర్ణయాననరసుచ్యక్తీకృతాత్మీయవా
క్సంకరాంతరికాన్యమండితవిదగ్ధస్థార్థరాధాంతుఁడై
నించెఁ బరాయఁడుశాస్త్రికీర్తి సీత కాంతిలోకముల్ తెల్లబోన్. 25

క. కాంచీ గీర్త్యుమధ్యకుఁ

గాంచిగ రాయఁడు బుధుండు ఘటియించె నచ

శృంచన్నైపుణిఁ బండిత

పంచాస్మ్యులసభను బ్రాడ్వివాకుం డగుచున్.

22

ఉ. వాలుచుఁ గాశయం దఖలభారతదేశధరామరేంద్ర స

మ్రేళనమైన యత్తటి నమేయతరప్రతిభాప్తిధర్మముల్

చాలనచేసి సర్వబుధసమృతమాగతి నిర్ణయించి ను

ద్వేలయశంబు చేకొనియె ధీమండు రాయఁడుశాస్త్రి హేలగన్. 22

ఉ. రాజమహేంద్రపట్టణనంబునఁగూడిన శ్రౌతమార్గవి

ద్రాజులగోష్ఠిబాల్సొని వదావదశేఖరుఁడై శ్రుతిస్మృతి

భ్రాజితధర్మముల్ దెలిపి నత్సరమున్ గడువెచ్చె మద్యచో

రాజి జయింపుఁ డాయనుచు రాయఁడుశాస్త్రి విపక్షకోటికిన్. 22

చ. బ్రదికితి మంచు నత్తటి విపతులు పోయినపోకకాని యిం
తదనుక నొక్కడైన స్వమతంబునెలార్పను సుబ్బరాయకో
విదుమతమున్ గలంపఁ బెదవిన్ గదలింప; రసూయలేక కా
దది శమమూనికా దరయ నద్దియ సాధ్యమభేద్యమై సుడి. 226

క. ఏకపశువాదమునకటు, డీకొని వాదించి ప్రతిఘటించినవారిన్
మూకులఁ జేసిన రాయసుధీకౌశలమపుడుసభనుతంపఁ దెబహుతన్. 227

ఉ. భాసుర వేదసంపదకు బ్రహ్మవతారము కోపమందు దు
ర్వాసుఁడు నైన ముక్కునలి బ్రహ్మవధాసుల యట్టెడే యుక్
న్యాసము నాలకించి వినయంబున రాయఁడుశాస్త్రి సన్నుతుల్
నేనె ననంగ నాఁ జెవఁడు నేయఁడు తత్సభలోనివారిలోన్. 228

శా. 'జ్యోతిశ్శాస్త్రరహోవిదావళి యొసర్చుకాదె కై వారముల్
'తాతారాయఁడుశాస్త్రి యడ్డుపడి వైదగ్ధిఁ సభాధ్యక్షు త
చ్చేతోవక్రతలెంచి చూపుచును దృక్పిఠాంత మంగీకృతం
బొ తీర్పున్చె విశాఖపట్టనమునం' దంచున్ ముదం బందుచున్. 229

శా. అధ్యక్షచ్చల మెల్లబైటనిడి న్యాయం బూన్చు నేడిసభన్
మాధ్యస్థ్యము వహించు రాయబుధు నెన్నన్ సాధ్యమే సర్వవి
ద్యాధ్యక్షుం డని జగ్గరాట్పుఁగు డనర్హార్హంకితున్ జేసెఁ ద
త్సాధ్యంబైన యశోంకితంబున స్వగోత్రం బంకితంబొ నటుల్. 230

చ. 'సరసకవీంద్రచంద్రులు విచక్షణశేఖను లెల్లమిన్ విక
స్వరసయనంబులన్ గనుచు వాఙ్ముఖమున్ విన నాంధ్రసాహితీ
పరిషదధీశ్వరత్వమున భాసితె రాయఁడుశాస్త్రి యొక్క వ
త్సర'మనాంధ్రుఁడాయితఁడుద్రాక్షిణిఁడాయనియేలయెన్నంగన్. 231

చ. "చిలుతతనంబునుండి పరిశీలనపూర్వము సంకల్పితంబునె
గఱచిన ద్రావిడుండె యెఱుంగన్ గలఁడే నెఱు" గన్న వార ల
చ్చేరపడ సుబ్బరాఢ్యుఁడు నేనె ప్రబంధము నాంధ్రసాహితీ
పరిషదధీశుండైనతఱి బాండిలి మెండుకొనక వెలుంగునన్. 232

ఉ. చాలననేసి విశ్వము విచక్షణతాఖని సుబ్బరాయధీ
శాలిఁ ద్రివారమున్ నలచు జాణను జెన్నపురంపువిశ్వవి
ద్యాలయకాంతఁ గా దని నిజాభికు నాబుధునాంధ్రవిశ్వవి
ద్యాలయఖండితాంగన భుజాంతరపంజర బద్ధఁజేయదే. 233

శా. ద్వైతస్వాములు శంకరాచ్యుని దడద్వైతంబు నిందించు చ
ద్వైతంబో నటుచాటుటలో గని తదాధ్యత్యంబుఁ దద్వంచనా
చాతుర్యంబును పల్లడించి విజయాశామాన్వి శ్రీశంకర
ఖ్యాతిఁ దన్నతకీర్తిరాయబుధుఁ డౌరా నిల్పె బూర్వస్థితిన్. 234

తే. తా నొకఁడ చాలునాటి వాదమునకైన
నరసింహురం బలఁతిపామునైనఁ బెద్ద
గజ్జితోఁ గొట్టఁదగునంచుఁ గప్పవడిన
యాంధ్రదేశ శక్తియు బయలగు నటంచు. 235

శా. మల్లుం డాతఁడు తర్కశాస్త్రమున మీమాంసాద్వయిన్ శాంబరీ
భిల్లుం డేతఁ డటంచుఁ బీతపురపృథ్వీనాయకాస్థానవి
ద్వల్లేఖర్షభులన్ నృసింహవిబుధ ద్వంద్వంబు రప్పించి త
ద్వాల్లభ్యంబునఁదానఁచూఁడుడయి ద్వైతస్వామితో డీకొనెన్. 236

ఉ. వాదకథాధురంధరుఁ డపారవివేచనపాటవుండు శ్రీ
పాదనృసింహశాస్త్రి యొకపాటి బుగుం డొకొ రామశాస్త్రికన్
సోదరుఁడున్ దదీయ నియంజూఁగఁ దర్కము నెల్లఁ గొన్న మే
దోదధి తత్సవః గవఁగ మాహలొనర్చుట శుష్కతర్కముల్. 237

శా. గంగోత్తుంగఁ గంగసంఘఘంఘుమరవాఁలొప్పిక్షేపిత్రిఁ గ
న్తుగూలంబునఁ భంగిమై నుభయ మీమాంసాంతరంగములు
ప్పొంగన్ శిష్యులకుఁ గనింబటుచు సంపూర్ణప్రభావున్ నుతి
పంగా శక్యమే డెందుకూరినరసింహస్రాజ్ఞ సర్వజ్ఞునిన్. 238

తే. ఒక్కరొక్కరె జగమొక్క చక్క నిడఁగఁ
జాలెడు త్రిమూర్తు లేకమై సభవసింహ
నాత్రిమూర్తులె మూగలె యరుగువార
నంగమానియకాఁడ సన్యాసి యొకఁడు. 239

క. అరసి సవరించి శిష్యుల
కఱపారయని నరణిఁ గఱపె నలరసగంగా
ధరమును ధ్వన్యాలోకము
మఱిచ్యక్తివివేకమును సనున్వయకరుడై.

240

తే. ఒప్పులను జెప్పు టొకయెత్తు తప్పులరసి
రొప్పు టొకయెత్తు నయ్యెఛాత్రులకలంగి

యాగమగ్రంథములఁ జెప్పనపుడు రాయ
బుధున కాంధ్రావనీ నూత్న భూషణముగ.

241

సీ. అల యలంకారశాస్త్రావతంసములు వ్య
క్షిప్తవేకముఖకృతి కీలకములఁ
బూర్వమీమాంసోక్తి మూర్ధన్యభాట్టర
హస్యాదికృతుల రహస్యములును
న్యాయవిజ్ఞానచూఢాయితం బగుకుసు
మాంజలికృత నిగూఢాశయములు
వ్యాకరణాగమావధిసీమమైన మం
జూషామహాగ్రంథ శుద్ధరూప

తే. మఖిలము గ్రహించి శిష్యుల కలవరించి
యాంధ్ర దేశంబు భరతఖండవతంస
దీప్తి మెఱయ నొనర్చిన తీర్థకరుఁ డ
నంగ రాయఁడుశాస్త్రి నెన్నంగఁ దరమె.

242

తే. అన్వయింపని గ్రంథమం చఖిలశాస్త్ర
చయముననులేని రాయఁడుశాస్త్రికే య
నన్వయము దెచ్చి ముడిపెట్టె నొర యయ్య
లంక్రీయాగమ మదియేమి లక్షణబో.

243

సీ. సాధించె ననితర సాధ్యమాశాస్త్రచ
తుష్కవిజ్ఞానమ్ముఁ బుష్కలముగ
బోధించె భాష్యాంతముగఁ బాఠసీయమ్ము
శతసహస్రాదిక చ్ఛాత్రతపోక్తి
సేధించె వాక్యాణవిత్తులఁ దలఁపెత్తి
కోసీక పండితంమానిమణుఁ
బాధించె దశదిశాభామలఁ గీర్తన
రూపరంపుఁ బుటికలమోహనత్తి

తే. నేతు శితాచలాంతరక్షితినిఖిత
బహుజయస్తంభ ఘంటారవములఁ ద్రిముని
దేవతార్చ లొనర్చెడి దీక్ష నెఱవె
ఘనుఁడు శ్రీసుబ్బరాఘ్నభాషండలుండు.

244

ఉ. శ్రీయుత సుబ్బరాయకృతి శీతక రాధిమశిష్యసూర్యనా
రాయణశాస్త్రి శిష్యనివహంబు చతుర్విధమూర్తియై యుపా
ధ్యాయపదంబు బూని సతతంబును వ్యాకరణంబుచే ననం
భ్యేయము శిష్యరాజిఁ దని యింటును నట్లైన భాసమాను లై. 2

తే. మధ్యమండు సర్వేశధీమంతుఁ డాంజ
నేయబుధుఁడు సుబ్రహ్మణ్యధీయుఁడు
వేదాఁటిశ్వరబుధుఁ డనవలసిరెలమి
సూర్యనారాయణబుధు శిష్యులు నలుపురు. 24

క. శాఖోపశాఖలుగ నీ, వైఖరి శ్రీసూర్యబుధునివంశము విద్యా
రేఖదల్లిర్పంగ సాగు, మేఖల వ్యాపించుచుండ మేదుర మగుచున్. 24

ఉ. వ్యాకరణామరాంగఁ దపంబొనరించి గడించి మించి ము
ప్పికలనాంధ్రచేశము నహస్యవిధంబుగ వెల్లిగొల్పు సు
శ్లోకు సుమేధసుక మృదువచోనిధిసాధుభగీరథుఁ నమో
వాకిపురస్కరంబు తలఁచుచు నుద్ధరురాట్సత్ప్రసాదినన్. 248

క. గాయత్రీ మమరాజము
రాయఁడు యథాహ్వాయాక్షరంబులై న బై
మ్నాయము గలపుటయె తనము
గోరుము అన్యశి మె యాభగీరథసుధికిన్. 249

తే. హస్తములు గట్టుకొని పృష్ఠి యెరుగులాగు
నిలిపి నిలుచుండు కుకాని నేరకైత
రాయబుధునకు నెదురాడఁడే యెడఁ భ
గీరథ బుధుండు గురభక్తవారిరాశి. 250

చ. ఉడుగణవాలు కాశిణము లుంహ యొనర్చి యెఱినిగూర్చి తె
క్కిడ నగుఁగాని శిష్యమగు నేమి భగీరథశాస్త్రి శిష్యులై
పుడమిఁ జరించునట్టి బుధపుగవులకొ గవులకొ గణింపఁగొ
గడఁగఁ బరాక్రమశ్రయము సగుంబుసగుంబుగఁ జూడఁజూడఁ. 251

క. స్థాలీపులాక మగునన్నెభి భగీరథుచరిత్ర మద్వచనము; లా
లీలనె రాఙ్మధుశిష్యుల, కోలి భగీరథబుధుండు సుకలక్షణమా. 252

ఉ. రాయఁడుశాస్త్రి శిష్యులవరంబులకొ గణితాంగ బూనుచో
వేయి మొగంబులున్న ఫణివేసరి గాసీలు వ్రాయఁబూనుచో.

వేయికరంబులున్న రవి వేసరిగాసిలు నన్ననొక్కమో

మై యిరుగేలునై యలరు నయ్యల కయ్యది యెట్లుసాధ్యమా. 253

న. కడు పెడు విద్యలెల్లెడ నఖండయశోధనముల్ ధనములె

య్యెడ నిజశిష్యశిష్యులు నహింసకళానిధులై విధేయులై

యుడుగక కొల్పుసంతతుల నొప్పెడు రాయఁడుశాస్త్రి భాగ్యమె

య్యెడ బుధుఁ డెవ్వఁడేని గనెనే కనఁగాఁ గలఁడే తలంపఁగన్ 254

క. సంతానము శిష్యమణి, సంతానమును దదీయ సంతానములి

ట్లెంతయు నేవింపయశ, స్సంతతితో సుబ్బరాయశాస్త్రి యలగుతన్. 255

సీ. కాముదీనుమూర కాంతికందశబ్దంద

పశ్యతోహరకీర్తి భారవాహుఁ

డిందు శేఖరపదాస్పందసద్భక్తిమం

జూషాయమాణ ధీ శోభితుండు

బాభాష్యమాణపద్మదనదేవభ్రాంతి

కారివాఙ్ముఖ చమత్కారజలధి

కాశికాపండితాఖండలవినుతవి

జ్ఞత్వహేతుగురుప్రసాదసుకృతి

తే. సకలతంత్రస్వతంత్రుఁ డత్యనుటిలాధ్య

తర్కనిధినిష్కళంక తాతామలాంబు

నిధి కళానిధి సుబ్బరాఘ్నిధిచైలింగుఁ

గాత శిష్యోపశిష్యసంఘములతోడ.

256

క. శ్రీమదలక నారాయణ

భూమింద్ర గజేంద్రచంద్ర పూజితుఁ డగు చి

ట్లే మఱొక పష్టిపూర్తి మ

హామహాముక్ సుబ్బరాణ్ణహామహాఁ డొందున్.

257

గద్య. ఇది గురుకరుణాసమాసాదితకవిత్వవేంపరాలసూర్యనారాయణ

శాస్త్రిరచితమైన శ్రీరాయఁడుశాస్త్రి యశశ్చంద్రిక యనుకృతి

సర్వము సమాప్తము.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

వావిళ్ల ప్రెస్సున ముద్రితము—1935.